

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqq boshlagan

www.uzas.uz

2017-yil 8-sentyabr №37-38 (4436)

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ҚОЗОҒИСТОНГА ТАШРИФИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбаевнинг таклифига биноан 2017 йил 9-10 сентябрь кунлари Қозоғистонга ташриф буюради ва Ислам ҳамкорлик ташкилотининг Фан ва технологиялар бўйича биринчи саммитида иштирок этади.

Давлатимиз раҳбари ташриф доирасида Остона шаҳрида «EXPO-2017» халқаро ихтисослашган кўргазмасининг расмий ёпилиш маросимида иштирок этиши ҳамда хорижий делегациялар раҳбарлари билан икки томонлама қатор учрашувлар ўтказиши режалаштирилган.

ЎЗА

ҚАРДОШЛИКНИНГ МУСТАҲКАМ ПОЙДЕВОРИ

Машҳур қирғиз адиби Чингиз Айтматов ўзбек ва қирғиз халқлари дўстлигининг сарчашмалари ҳақида сўзлаб, «Халқларимизнинг қони бир, тили бир», деб таъкидлаган ҳамда «Қадим-қадим ўзбек маданиятининг Ўрта Осиёга кўрсатган таъсирини кўнра Византиянинг Қадим Русга кўрсатган таъсири билан қиёслаш мумкин», деган эди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Қирғизистон Республикаси Президенти Алмазбек Атамбаев таклифига биноан шу йил 5-6 сентябрда ушбу мамлакатда ўтган давлат ташрифи кунлари улғў адибнинг ушбу сўзлари кўп бор тилга олинди.

Бишкекдаги «Манас» халқаро аэропортида давлатимиз раҳбарини Қирғизистон Республикаси Президенти Алмазбек Атамбаев кутиб олди. Икки давлат мадҳиялари янграб, давлат раҳбарлари фахрий қоровул сафи олтидан ўтдилар. Ала-Арча қароргоҳида Президентларнинг тор доирадаги учрашувида икки давлат ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик алоқалари барча соҳаларда изчил ривожланаётгани қайд этилди. Сиёсий, савдо-иқтисодий, транспорт-коммуникация, маданий-гуманитар соҳалардаги ҳамкорликни янада кенгайтириш истиқболлари, чегараолди ҳудудлар алоқаларини фаоллаштириш, шунингдек, минтақавий ва халқаро муаммолар муҳокама қилинди. Учрашувда давлатимиз раҳбари «Халқларимиз ўртасида тарихан шаклланган қардошлик ва аҳил қўшничилик муносабатларини юксак қадрлаймиз. Айнан мана шу муносабатлар икки давлат ўртасидаги алоқаларнинг мустаҳкам пойдевори бўлиб хизмат қилмоқда», деб таъкидлади.

Икки давлат раҳбарларининг расмий делегациялар иштирокидаги музокараларида сув ресурсларидан давлатларимиз умумий манфаатларига мос равишда оқилона фойдаланиш борасида келишиб олинди. Маданий-гуманитар соҳалардаги яқин ҳамкорлик, дўстлик ва қўшничилик алоқаларини мустаҳкамлаш ва кенгайтиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Андижон ва Ўш шаҳарлари ўртасида имзоланган савдо-иқтисодий ва маданий-гуманитар соҳалардаги ҳамкорлик тўғрисидаги битим тарихий аҳамиятга эга бўлди. Ўш шаҳрида Ўзбекистон кўмағида қурилаётган умумтаълим мактаби халқларимиз

дўстлигининг ёрқин намунасига айланди. Ушбу мактаб замонавий ўқув жиҳозлари ва анжомлари, дарсликлар, бадий адабиётлар билан таъминланади. Ўзбекистонда 56 мактабда таълим қирғиз тилида олиб борилади. Олти қирғиз маданият маркази фаолият кўрсатмоқда.

Музокаралар якунида Президентлар Ўзбекистон Республикаси ва Қирғизистон Республикаси ўртасидаги қўшма баёнот ва Ўзбекистон – Қирғизистон давлат чегараси тўғрисидаги шартномани, шунингдек, турли соҳалардаги минтақалараро ҳамкорлик юзасидан давлат аҳамиятига молик ҳужжатларни имзолادилар. Икки давлат раҳбарларининг мулоқотида «Ўзбекистон – Қирғизистон – Хитой» темир йўл магистрالي лойиҳаси қисқа муддатларда амалга оширилиши ҳамда шу йўналишда янги автомобил йўлагини шакллантиришдан ҳар икки томон бирдек манфаатдор эканлиги таъкидланди.

Давлатимиз раҳбари Қирғизистон Республикаси Жогорку Кенешининг раиси Чинибай Турсунбековни, шунингдек, Қирғизистон Республикаси Бош вазири Сапар Исаковни қабул қилди. Учрашувда давлат ташрифи якунлари бўйича эришилган келишувлар, имзоланган ҳужжатлар икки халқ ўртасидаги азалий дўстлик ва яхши қўшничилик муносабатларини ҳар томонлама мустаҳкамлаб, янги босқичга кўтаришига ишонч билдирилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевни «Манас» аэропортида Қирғизистон Республикаси Президенти Алмазбек Атамбаев кузатиб қўйди.

Ўз муҳбиримиз.

Муносабат

Сурхондарё вилоятидаги умумтаълим муассасаларида ҳам янги ўқув йили «Фидойинг бўлғаймиз сени, Ўзбекистон!» шиори остида «Мустақиллик дарси» ва Биринчи Президентимиз Ислам Каримов хотирасига бағишланган «Хотира дарслари» билан бошланди.

Жонибек ҚУЗИМУРДОВ (ЎЗА) олган сурат.

МУСТАҚИЛЛИК САБОҚЛАРИ

Ҳар йили янги ўқув йилининг илк сабоқларини Мустақиллик дарслари билан бошлаш истиқлол йилларида мамлакатимизда гўзал анъанага айланган. Мактаб ва коллежлар, академик лицейлар, олий ўқув юртиларидаги бундай тадбирлар бу йил ҳам талабалар ва ўқувчи ёшлар ётида узоқ сақланидиган сермазмун ва қизиқарли учрашувларга бой бўлди.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетининг барча талаба ва профессор-ўқитувчилари қарнай-сурнай садолари остида кутиб олинди. Кириш имтиҳонларидан муваффақият-ли ўтиб, талабалар бахтига муяссар бўлган йигит, қизларнинг қувончи бир олам. Уларни университетни турли йилларда битириб чиққан собиқ талабалар — атоқли шоир ва ёзувчилар, академик олимлар, миллий санъатимиз намоёндалари қутлади. ЎзМУ ректори Авазжон Мараҳимов бу йил илк бор талабалар сафига қўшилган ёшларга «оқ йўл» тилар экан, барча талабаларни янги ўқув йили ҳамда мустақиллигимизнинг 26 йиллиги байрами билан муборакбод этди, уларнинг илм сирларини эгаллаш йўлидаги сай-ҳаракатларига муваффақият тилади. Ўзбекистон халқ шоири Усмон Азим, академик Шавкат Аюпов ва бошқа олимлар талабалар кўплаб улғў сиймоларнинг ҳаёт ва ижод йўллари орқали ўз иқтисодини етук мутахассис бўлиб етишишга сафарбар этган ёшлар халқимиз фахр-ифтихорига муносиб юксак марраларни эгаллай олишига эътибор қаратди. Бугунги ёшларимиз нафақат ўз юртимиз, айни чоғда, хориждаги машҳур университетларнинг мамлакатимиздаги филиаллари ҳамда чет эллардаги довуқли илм масканларида ҳам ўқиш имкониятига эга экан-

ка олимпиадаларида ғолиблик қилиб келаётган Ҳакимбой Эгамбергенов Буюк Британиянинг нуфузли олий таълим муассасаси — University College London ва Германиядаги математикага ихтисослашган олий таълим муассасасининг магистратура босқичида ўқишга тақлиф этилган.

Шундан сўнг кенг ва ёруғ аудиториялардаги машғулотларга чорлов садолари таралди. Янги ўқув йилининг илк сабоқлари «Фидойинг бўлғаймиз сени, Ўзбекистон!» шиори остида «Мустақиллик дарслари» ҳамда Биринчи Президентимиз Ислам Каримов хотирасига бағишланган хотира дарси билан бошланди. Албатта, юртимиз истиқлолини Биринчи Президентимизнинг ҳаёти ва фаолиятисиз тасаввур этиш қийин. Ватанимиз йигирма олти йил муқаддам янги тарихий даврга қадам қўйиб, халқимиз учун хур ва озод даврнинг бошланиши буюк давлат ва жамоат арбоби, мард ва қатъиятчи инсон, Буюк Йўлбошчи номи билан чамбарчас боглик.

Мазкур сабоқларда иштирок этган таниқли олимлар ва ижодкорлар талабаларга Ватанимизнинг истиқлолга эришиши, мустақиллик йилларида халқимиз кўлга киритган бекиёс ютуқлар ҳақида атрофлича маълумот бердилар. Халқимизнинг бугунги тинч ва осойишта ҳаёти, онгу тафаккуримизда рўй бераётган ўзгариш ва янгиланишлар, ёш авлодининг ҳеч қандай қам бўлмаган шарт-шароитларда камол топаётгани Биринчи Президентимиз Ислам Каримовнинг буюк хизматлари билан боглиқлиги алоҳида таъкидланди.

М.АБДУЛЛАЕВ

Ифтихор

Шароф РАШИДОВ таваллудининг 100 йиллиги олдидан ВАТАН ТАРИХИДА БАРҲАЁТ СИЙМО

Мен Шароф Рашидовни XX аср Ўзбекистон тарихида унутилмас из қолдирган буюк раҳбар деб биламан. Биринчи марта унинг овозини 1959 йили Москва радиоси орқали эшитган эдим. Жаҳон тарихида ернинг биринчи сунъий йўлдоши дунё халқларини ҳайратда қолдирган кунлар эди. Шароф Рашидов қандайдир катта бир мажлисда бу тарихий ҳодисани баён қилиб, сунъий йўлдош тарқатадиган сигнални мажлис қатнашчиларига эшиттирди. Бу хушхабар гулдурас қарсақлар билан кутиб олинди. Ўшанда мен Кобул университети шаръий факултетининг тўртинчи курсида талаба эдим. Шундай қилиб мен йирик давлат арбоби, атоқли ёзувчи ва шоир Шароф Рашидов номи ва овози билан ошно бўлдим.

Шароф Рашидовнинг мен ўқиган биринчи асари «Қашмир қўшми»нинг арабча таржимаси бўлди. Қашмир халқининг фольклоридан илҳомланиб ёзилган бу дoston эзулиги гоғларини тарғиб этувчи бир нафис романтик асар сифатида муаллифнинг сезгир ва латиф руҳидан далолат бериб, унинг севги куйчиси эканлигини аңглатарди.

Узоқ йиллар давомида Тошкент радиоси орқали Ш.Рашидов овозини эшитиб, у олиб бораётган улкан ишлар билан ошно бўлиб келар эдим. Бир кечаси унинг гўзал асари «Икки дил достони» асосидаги радио-спектаклни эшитиш менда чуқур таассурот қолдирди. Рашидов яратган бу асарда Комде, Мудан, Атуб Чатр нақош ва, айниқса, сеҳрли танбур об-

разларининг ҳар бири қандайдир ўзига хос жозибаси билан мени ўзига тортиб, руҳимни эгаллаб олди. Менда «Икки дил достони»нинг асл матнини ўқиш ва таржима қилиб нашр этиш фикри пайдо бўлди. Лекин бу орзуга эришиш учун ҳеч бир восита тополмасдим. Чунки бизда Ўзбекистон билан ҳеч қандай маданий алоқа йўқ эди.

Мен ўша замонгача Ўзбекистоннинг машҳур шоираси Зулфияхонимнинг бир қисқа асаридан бошқа ўзбек тилида(албатта, кирилл ёзувида) биронта китоб ва ё рисола ўқимагандим. Биринчи бор ҳозирги ўзбек ёзувини ҳам ушбу китобча орқали, Зулфия шеърларини ўқиб ўрганиб олгандим.

Анча вақтдан сўнг дўстим М.Ёқуб Воҳидий манбаъшунослик соҳасида ўқиш учун Ўзбекистонга бориб, қандадاتлик диссертациясини ёклашга муваффақ бўлди. У илтимосимга биноан «Икки дил достони» китобини топиб, менга юборди.

Давоми тўртинчи саҳифада.

ЗАМОНГА ҲАМНАФАС

Ўзбекистон ёзувчилар уюшмасида Ватанимиз мустақиллигининг 26 йиллигига бағишлаб нашр этилган «Бугуннинг нафаси» номли очерклар, эсселар ва бадий публицистик мақолалар тўпламининг тақдиротида шоирлар, ёзувчилар, ёш ижодкорлар ва жамоатчилик вакиллари иштирок этди.

Тадбирни ёзувчилар уюшмаси раиси, Халқ ёзувчиси Мухаммад Али очиб, бугунги кунда мамлакатимиз маънавий-иқтисодий ҳаётида рўй бераётган янгилар, адабий жараёндаги ўзгаришлар, «Бугуннинг нафаси» китобининг дунёга келиши тарихи ҳақида сўзлади.

Шу йилнинг 3 августида Президентимиз ижодкор зиёлилар вакиллари билан бўлган уч-

рашувда сўзлаган маърузасида ижод аҳли вази-фаси, бурч ва масъулиятларини чуқур аңг-лаб олишлари зарурлиги ҳақидаги муҳим фикрлар ўртага ташланган эди. Ушбу маърузадан келиб чиқадиган вазифалар ихросини таъминлаш мақсадида ёзувчи ва адибларимиз ижодий меҳнатининг самараси ўлароқ Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси томонидан қисқа вақтда «Бугуннинг нафаси» номли китоб тайёрланди.

Китобнинг «Бугуннинг нафаси» деб номланиши бежиз эмас. Чунки унда замон билан ҳамна-фас, ҳамқадам ижодкорларимизнинг асарларида юртимиздаги оламшумул янгилар, бунёдкор-ликлар ва айни чоғда замонамиз қаҳрамонлари

ҳаёти, орзу-интилош-лари, уларнинг маънавий дунёсида юз бераётган ҳаётбахш эврилишлар қаламга олинган.

Ўзбекистон халқ шоири Маҳмуд Тоир, таниқли шоирлар Шари-фа Салимова, Сирожиiddин Рауф ва бошқа ижодкорлар «Бугуннинг нафаси» китобида ёри-тилган мавзулар, замондошларимиз образ-лари, ҳаётий материаллар яқин келажақда ярати-лажақ бадий асарларга асос бўлиши ҳақида гапирди.

«MASHHUR PRESS» нашриётида чоп этилган бу китобда бунёдкорликлар, ҳозирги янгиланиш ман-зараларини акс этган суратлар ҳам берилган.

Бугуннинг НАФАСИ

Ахборот хизмати

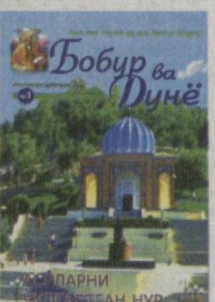
БОБУР АРМУҒОНИ

Бобур номидаги халқаро жамоат фонди муассислигида- ги «Бобур ва дунё» журналининг илк сони чоп этилди

Бобуршунослик худди Заҳириддин Мухаммад Бобурнинг шахсий ҳаёт йўли сингари сермазмун, таҳликали, жанг-жадалли, бўҳрони даврларни — замонларни ўз бошидан кечирди: Бобур буюк импери-яни ўз ватанида туза олмай, Ҳиндистонда барпо этди. Илк бобуршу-нослик илми ҳам Бобур ватани Ўзбекистонда эмас, балки XIX асрда Фарбий Европада шакл-ланди. Узоқ вақт Бобур ватанида (XVII—XIX асрлар) деярли эсга олин-мади. XX асрдагина Ўзбекистонда Бобур ижоди ўрганила бошланди. Асарлари нашр этилди, олий ва ўрта мактаб дарсликларига Бобур ижодий сиймоси кириб келди... XX асрнинг 80-йиллари эса Бобур ўз ватанида қатагонга учрай бошлади.

Хайриятки, буюк Истиқлол Заҳириддин Мухаммад Бобурнинг шахсий ва ижодий сиймоси-ни бор бўй-баста билан Ўзбекистонда тиклаш имконини берди.

Бобуршунослик шўролар давридаги яккам-дуқкам мақола, рисола ва тадқиқотлардан энди тўла-тўқис илм мақомига ета бошлади ва XXI асрда бу жараён ҳозирги юксак даражага етди: «Заҳириддин Мухаммад Бобур энциклопедияси» (745 саҳифа) дунё юзини кўрди. Ушбу тўла-тўқис шаклланиш жараёнининг навбатдаги ҳужжати Москвада нашр этилган «Заҳириддин Мухаммад Бобур. Бабуриды. Библиография» (1180 саҳифа) китоби бўлди.

Бобур ва Дунё

Давоми тўртинчи саҳифада.

БЕБАҲО ХАЗИНА

Бугун мамлакатимизда китобга, китобхонликка муносабат давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида”ги фармойиши ҳамда “Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон миллий боғи ҳудудда Адиблар хиёбонини барпо этиш тўғрисида”ги, шунингдек, адабиётимиз тараққиётига улкан ҳисса қўшган атоқли адибларимизнинг таваллуд саналарини кенг миқёсда нишонлаш ҳақида эълон қилинган қарорлари фикримиз исботидир.

Юқорида тилга олинган тарихий ҳужжатлар шарафати билан китоб ва китобхонлик бугунги кунимизнинг ажралмас воқеалигига айланди. Ишона-да ҳам, уйда ҳам, мактаб ва олий ўқув юрларида ҳам гап кўпинча китоб ва китобхонлик ҳақида, янги ўқилган ёки нашр этилган асарлар ҳақида кечаётгани шундан далолатдир. Яқинда Урганч туманидаги 38-умумий ўрта таълим мактабида ташкил этилган китобхонлик байрамида иштирок этдим.

— Биз яқинда ота-оналар билан бирга фарзандларимизни китобга ошно қилиш, уларда китобхонлик маданияти ва савиясини янада ошириш масалаларини муҳокама қилдик, — дейди мактаб директори Зумрад Курбонбоева. — Ота-оналар мактаб кутубхонасидан ташқари синфларда ҳам мўъжаз кутубхоналар ташкил этишни таклиф қилдилар. Қисқа даврда бу иш амалга ошди. Энди ҳар ҳафталикнинг шанбаси синфларда мутолаа кунлари ҳисобланади. Шу кунни ўқувчилар янги ўқиган китоблари ҳақида гапириб берадилар. Мактабда ҳар ойнинг охириги санасида “Энг яхши китобхон ўқувчи”, “Энг яхши синф кутубхонаси”, “Энг яхши ижодкор ўқувчи” номинациялари бўйича ғолиблар рағбатлантириб боришмоқда.

Байрам тадбирлари доирасида ўтказилган болалар шоири Оллоберган Пўлатов, Хоразм Маъмур академиясининг илмий котиби, филология фанлари номзоди Абдулла Ҳўзоев билан мулоқотлар ота-оналар ва ўқувчиларда катта таассурот қолдирди. “Хоразм китоб олами” МЧЖ томонидан ташкил этилган савдо-ярмарка кун бўйи гавжум бўлди.

— Бугун Хоразмда китоб ва китобхонликка, айниқса, китоб савдосига

қаратилаётган эътибор қутилган самарасини бермоқда, — дейди вилоят Матбуот ва ахборот бошқармаси бошлиғи Д. Бекчанова. — Айни пайтда энг узоқ кишлоқ ва туманларда, чекка маҳаллаларда ҳам махсус китоб дўконлари ташкил этилган. Шаҳар ва туман марказларида кейинги уч-тўрт йилда тадбиркорлар томонидан ўттизга яқин китоб дўконлари намунавий лойиҳалар асосида янгидан қурилди.

— Кишлоқ аҳолисининг маънавий эҳтиёжларини тўлароқ қаноатлантириш учун тизимимизда фаолият кўрсатаётган барча савдо шохобчаларида китоб савдосини йўлга қўйдик, — дейди вилоят “Кафолатсавдо” ҳиссадорлик жамияти раиси Б.Норбоев. — Айни пайтда вилоятимизнинг кишлоқ ва овулларида ҳам ўттизга яқин жойда китоб савдоси йўлга қўйилган.

Бугун китоб ҳар бир хоразмликнинг уйига кириб борган. Шу муносабат билан ёшлимизда бўлиб ўтган бир воқеа хаёлимга келди. Мактабда ўқиб юрган кезларим. Бир кун дадамдан пул сўрадим. У киши бизни пул бериб эркатмасди. Шу сабаб қисиниб-қимтиниб турардим.

— Пулни нетасан? — сўради синчковлик билан дадам.

— Китоб олмоқчиман.

Дадамнинг қатъий нигоҳи бирдан юмшайди.

— Китобга бўлса, қанча десанг ҳам бераман. Яхшисини танлаб олишини биласанми?

“Ўй” десам пул бермай қўяди, деган истиқлолда бош иргадим. Дадам ўша пайт менга, ўқувчи болага катта пул — уч сўм берди. Мен эса кўргонимиздаги ягона китоб дўконига қараб югурдим. У

кичик кўргоннинг ягона чорраҳасида жойлашган эди. Сотувчи Анабиби опа ёши олтишлардан ўтиб қолган, оқ сариқ юзларидан нур ёғилиб турган фарштали аёл эди. Мени кўриб:

— Кел болам, кел! — деди.

Пештахталарда тахланган китоблардан бошим айланди. Назаримда, текис терилган китобларнинг ҳар бирида тасвирланган воқеалар, сирли шивир-шивирлар, дарёларнинг сокин оқиши, ўрмонларнинг шовулланиш кулгумига чалингандай бўларди. Бу туйғу мени ҳозиргача тарқ этмаган. Китоб, китобхонлик билан боғлиқ хотиралар хаёлимда ҳамон ўзининг аллақандай сир-синаотларини сақлаб қолган...

— Мен умр бўйи китобга ошноман, — дейди Хонқа туманидаги “Дошлар” маҳалласида истиқомат қилувчи Йўлдош ота Болтаев. — Оилавий кутубхонамизда ҳам мингдан зиёд китоб бор. Мени китобга ошно қилишда хоразмлик машҳур ёзувчи, оғам Раҳим Бекниёзнинг ҳиссаси катта. У бот-бот Сўхрот ҳакимнинг “Эзгуликдан мол-дунё пайдо бўлиши мумкин, лекин мол-дунёдан эзгулик пайдо бўлмайди”, Демокритнинг “Донишмандлик каломин олтиндан муҳимроқдир”, деган ҳикматларини тасдиқларди...

Бугун китоб дўконларида невараларини етаклаб юрган кўплаб болаларни кўрамиз. Бу қонимиздаги, томиримиздаги китобхонлик барҳаёт эканлигини кўрсатади.

— Болалар оламни биринчи навбатда кўриш, томоша қилиш, қўллар билан ушлаб ҳис этиш орқали кашф этадилар, — дейди Урганч шаҳридаги “Зиёкор” китоб дўкони мудири Тўхтажон Абдурахимов. — Китоб дўконига кирган болакайларнинг савдо расталарини оралаб китобларни варақлаши, улардаги расмларни берилиб томоша қилишларига ҳалақит бермаймиз. Юриб-юриб, охири кўнглидаги китобни топиб оладилар.

Инсон учун кўнглидагини топиш, шунинг баробарида инсоннинг кўнглини топиш ҳам улғў ҳикматдир. Бугун мамлакатимизда китоб ва китобхонлик соҳасида амалга оширилаётган тадбирларни эса ҳар биримиз ўз кўнглимизни топиш йўлидаги улкан имкон деб қабул қилишимиз лозим.

Шўхрат МАТКАРИМОВ,
Хоразм вилоят ҳокимлиги
матбуот котиби

ИЖОД МУТОЛААГА ЧОРЛАЙДИ

Тошкент вилоятининг Бекобод тумани Болалар мусиқа ва санъат мактабида “Адабиёт кунлари” доирасида таниқли шоир Ашуралӣ Боймурод таваллудининг 60 йиллигига бағишланган ижодий кеча бўлиб ўтди. Унда ёзувчи ва шоирлар, адабий жамоатчилик вакиллари билан ўқувчи-ёшлар иштирок этидилар.

Тадбирни Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси Муҳаммад Али очиб, бугунги кунда вилоятларда амалга оширилаётган бунёдкорлик ишлари мавзусидаги бадиий асарларни марказий матбуот саҳифаларида ёритиш вилоятларда яшаб ижод қилаётган қалам аҳлининг зиммасидаги муҳим вазифалардан бири экани ҳақида гапирди. Ашуралӣ Боймурод ана шундай фаол ижодкорлардан биридир.

Таниқли адиблар, муаллимлар ва ўқувчи-ёшларнинг адабиёт, китобхонлик ва китоб мутолаасини ривожлантириш масалаларига оид саволларга жавоб бердилар.

Ватан ва мустақиллик мавзусида шоирлар ўқиган янги шеърлар, санъаткорлар ижро этган куй-қушиқлар тадбир иштирокчилари кўнглига завқ бағишладилар.

Ахборот хизмати

Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлиги ташаббуси билан Олий ва ўрта махсус таълим, Халқ таълими, Мудофаа вазирликлари, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси, республика Маънавият ва маърифат маркази, “Ўзбекино” Миллий агентлиги, “Ўзбекконцерт” давлат муассасаси, Ёшлар маданият ва санъат маркази ҳамкорлигида “Буюк келажагимизни мард ва олихано ҳалқимиз билан бирга қураимиз!” шиори остидаги ўтказилаётган тарғибот тадбирларида шу кунгача 180 нафардан зиёд таниқли шоир ва ёзувчи, кино ва театр актёрлари, санъаткорлар, эстрада хонандалари, жумладан, “Нихол” мукофоти совриндорлари қатнашди.

Шунингдек, “Фидойинг бўлганди сени, Ўзбекистон!” бош ғоясини мужассам этган дастур асосида вилоятлар бўйлаб ўтказилаётган

ХАЛҚ ХИЗМАТИ ЙЎЛИДА

тадбирларда тарғиботчилар, шоир-ёзувчилар, санъат аҳли ва эстрада хонандалари фаол қатнашмоқда. Жумладан, “Ўзбекконцерт” давлат муассасаси ҳам мазкур тадбирларда санъаткорларнинг кенг миқёсдаги иштирокини таъминламоқда. Таниқли хонандалар ва ёш ижрочилар Маҳмуд Намозов, Дилноза Исмиёминова, ЭлдиДол Ғуруҳи аъзолари Қорақалпоғистон Республикасида, Рамиз Усмонов, Равшан Комилов, Райхона Ганиева ва Улуғбек Раҳматуллаев Бухоро вилоятида, Илҳом Иброҳимов, Яхё ва Мухсин Мўминовлар, Малика Эгамбердиева, Ботир Қодиоров Фарғона вилоятида, Ҳосила Раҳимова, Сардор Раҳимхон, Нилуфар Усмонова, Бахриддин Зухриддинов, Гулалас Абдуллаева, Сардор Мамадалиев Наманган вилоятида, Анвар Ганиев, Тошпўлат Маткаримов ва бошқалар Тошкент вилоятида, Юлдуз Усмонова, Фаррух Зокиров, Муножот Йўлчиева Самарқанд вилоятида концерт дастурларини намойиш этишди. Байрам шодиёналари республикамизнинг бошқа вилоятларида ҳам давом этмоқда.

Матлуба МАҲКАМОВА,
“Ўзбекконцерт” давлат муассасаси ходими

“ШЕРДОР” ЯХШИМИ ЁКИ...

Транспортда кетарканман, йўл-йўлакка «IMBIA», «Cold plitka», «Vino-vodka», «Elegant», «Вкусные продукты», «Sunday», «Гирилли» деган пешлаваларга бот-бот кўзим тушади. Ўйлаб қолсан киши, нахотки, бир-биридан кўркам мажмуаларга ўзбекча ном қўйишнинг илоҳи бўлмасла...

Бош қомусимизда “Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ўзбек тилидир”, деб битилган. Дарҳақиқат, давлат суверенитетининг илк рамзи, биринчи далолати бу давлат тилидир. «Лавҳалар, эълонлар, нарҳномалар ва бошқа кўргазмалар ҳамда оғзаки ахборот матнлари давлат тилида расмийлаштирилади ва эълон қилинади ҳамда бошқа тилларда таржимаси берилиши мумкин». «Давлат тили тўғрисида»ги қонуннинг 20-моддасида шундай деб белгиланган.

Амир Темур хиёбонига қатновчи автобусда кетатуйиб йўл-йўлакка

«Majestic», «Korzinka», «Стоматолог и Я» ёзувларини ўқиб яна кўнглим чўқади.

Бир ойлар аввал Янгийўл туманига йўлим тушганди. Бир-биридан хашаматли тўйхоналарга «Versal», «Флоренсия» деб ном қўйишди. Ўзбекчага бу нима дегани экан, дея роса бош қотирдим. Шу хаёлар билан кетаётсам яна бир тўйхонага кўзим тушди: «Шердор». Тўйхонага маиший хизмат кўрсатиш шаҳобчаларига ана шундай чиройли, миллий менталитетимизга мос номлар қўйса ярашаркан-ку!

Тўғри, ҳозир чет тилларини ўғранишга эҳтиёжimiz жуда катта. Аммо ўз тилини менсимаман одам ўзга тилини ҳурмат қила оладими? Менинча, адабиёт ўқитувчилари болаларга сабоқ бериш жараёнида ўз тилимизга нисбатан ҳурмат хиссини уйғота

олиши керак. Устозлар орасида муаллимлик шарафига муносиб бўлаётганлар жуда кўпчиликини ташкил қиладилар. Аммо... ақинда ўзим биладиган она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси ўқувчилари олдида ҳайдовчига қараб: «Остановка»да ташаб кетин!» деди...

Халқ ўзи тили билан тирик. Ўз тили билан ҳаёнда ажайиб, сўзлайди. Шундай экан, келинг, соф ўзбек тилида сўзлайлик, соф ўзбекча фикрлайлик, ана шунда тилимиз айланибдиган «Эталон», «Viva deluex», «Wedding House», «Relax», «Sasha fabiana» ибораларини ишлатишга, ҳавас қилишга ўрин ҳам қолмайди.

Отабек ИСРОИЛОВ,
Ўрта Чирчиқ Агроев ва
транспорт касб-ҳунар коллежи
ўқувчиси

Бугунги кунда ёш авлод тарбиясига энг долзарб масалалардан бири сифатида қаралаётгани бежиз эмас. Чунки тарбия борасида бирор бўшлиқ пайдо бўлишига йўл қўймаслик, ҳар жиҳатдан баркамол, соғлом фарзандни вояга етказиш нафақат бир оила, балки бутун жамият олдида турган муҳим вазифадир.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг 2016 йил 29 декабрда эълон қилинган “2017 — 2021 йилларда мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори шу маънода барчани бирдек ҳурсанд қилди. Очиги, чекка ҳудудлардаги боғчаларнинг кўп йиллардан буён ночор аҳволга келиб қолгани тўғрисида айрим кишлоқ болалари боғча тарбиясидан бебаҳра қолаётган эдилар.

Эндиликда кишлоқларда жойлашган таъмирга муҳтож мактабгача таълим муассасалари янгидан қурилиб, улар замонавий талабларга жавоб бе-

кетолмайман. Тўғриси, улгурмайман. Бир томондан боғчага тезроқ бориш мақсадига “такси” қақириб, ортиқча пул сарфлашимга тўғри келади, иккинчидан ҳар сафар 30-35 минутга кечикаётганим тарбиячининг эътирозига сабаб бўлмоқда. Тарбиячини ҳам тушунаман. Иш вақти туғач, у ҳам уйига тезроқ боришни хоҳлайди. Менга ўхшаган бошқа ота-оналарнинг балки боласини олиб турадиган бирор яқин қариндоши, кўни-қўшниси бордир. Лекин менда ҳар кун ҳам бундай имконият бўлавермайди. Агар боғчаларнинг иш вақти ўн икки соатгача узайтирилса ёки

ФАРЗАНДИНГИЗ БОҒЧАГА БОРАДИМИ?

радиган зарур жиҳозлар, ўқув-методик қўлланма ва мультимедияли воситалар билан таъминланади. Кишлоқ болалари ҳам замонавий жиҳозланган боғчаларга жалб этилиб, вақтида дам олиш ва ўйнаб-қулиш имкониятига эга бўладилар. Бундай масканларда таълим-тарбия олиб, маънан ва руҳан камол топаётган фарзандини кўрган ота-онанинг ҳам кўнглида хотиржамлик, ишида унум бўлади, албатта. Чунки кишлоқ ёки шаҳарда бўлсин, аксарият ота-оналар турли соҳаларда фаолият олиб бораётгани боис кун давомида фарзандларидан хабардор бўла олмайдилар. Шу боис болалар боғчасига ҳамиша эҳтиёж бўлиши табиий.

Бу борада айрим муаммоларни ҳам четлаб ўтолмаймиз. Маълумки, деярли барча ташкилот ва корхоналарнинг иш вақти эрталаб соат 8.00 — 9.00 дан 18.00 гача белгиланган. Шаҳардаги боғчалар эса кун давомида 9-10,5 соат ишлайди, холос. Ҳозир мактабгача таълим муассасаларида жорий этилган тартибга қара, эрталаб соат 7.30 да қабул қилинган болалар узоғи билан соат 18.00 гача боғчадан олиниши керак. Агар ота-она белгиланган вақтдан кечикадиган бўлса, унда мактабгача таълим муассасаси ва боғча тарбиячисининг вақти суистеъмол қилинган ҳисобланади. Бунинг учун тарбиячига қўшимча ойлик тўлиниши лозим.

Куйида тахририятимизга келган бир мактубдан парча келтирамиз:

— Уч ёшли қизим боғчага боради, — деб ёздилар тошкентлик Мухлиса исми аёл. — Ўзим банк соҳасида ишлайман. Одатдаги тартибга қара, ишдан соат 18.00 да чиқаман, баъзан мижозга қараб 10-15 дақиқа ушланиб ҳам қоламиз. Шундай пайтда амалдаги иш тартибига риоя этиб, ҳар кунни боламни боғчадан вақтида олиб

зандимизни боғчадан хотиржам ҳолда уйга олиб қайтардик.

Албатта, аёлнинг, онанинг ҳўларида асос бор. Агар ота-онанинг ишдан чиқиши ва болалар боғчаси иш вақтининг туғашти ўртасида бир муддат оралиқ вақт бўлмас экан, унда бу муаммо кўпчиликка ноқулайлик туғдириш билан бирга, аёлларнинг ишга бўлган муносабати сўсайишига олиб келиши мумкин. Шу ўринда бир ҳамкасбимнинг айтганлари ёдга тушади. У ҳар кун қўшнисига ўғлини боғчадан олиб тургани учун 10 минг сўмдан пул тўларкан. Бу боғча ҳақининг бир ярим бараваридан ортиқроқ дегани. Бироқ ўз хоҳишимизга қўра, вақтинча фарзандимизга қараб турадиган бирор одамни топан тақдиримизда ҳам, у боланинг ҳар жиҳатдан хавфсизлигига жавобгар бўлишига ҳеч ким қарор бермайдилар. Яна, ота-она топан пулининг кўп қисми муаммонинг шу томонига сарф бўлади.

Ҳўш, мактабгача таълим муассасалари ўн икки соатлик иш тартибига ўтса, унда қандай аҳвол юзага келишини бир таҳлил қилайлик. Бугунги кунда 9-10,5 соат ишлайдиган боғча-

ларда ота-она томонидан тўланадиган ҳақ 95.900 сўмдан 124.600 сўмгача ташкил этади, 12 соатлик тизимда эса, 125.600 сўмдан 150.700 сўмгача бўлади. Орадаги фарқ 25-30 минг сўм. Бу боласига бир-икки соат қарагани учун қўшнисига ўртача 210-220 минг сўм пул тўлаётган ҳамкасбимнинг 175.000 сўм пули фойдага қолади, дегани. Яна бир тарафи, ота-она келгунга қадар бола ҳар жиҳатдан ҳимояланган, беҳавотир жойда, ишончли қўлларда бўлади.

Муҳокама учун мавзу

Бир қанча мутасадди раҳбарлар билан суҳбатлашганимизда, боғчаларни ўн икки соатлик иш тизимига ўтказиш, болаларга қўшимча кечки тушлик бериш, шунингдек, яна қатор молиявий муаммоларни келтириб чиқаришини айтишди.

Унда Мухлиса сингари ҳар кун муаммога дуч келаётган аёллар нима қилиши керак, деган савол туғилди? Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодексининг 228-1-моддасида кўрсатилишича, “Уч ёшга тўлмаган болалари бор, бюджет

ҳисобидан молиявий жиҳатдан таъминланадиган муассасалар ва ташкилотларда ишлайётган аёлларга иш вақтининг ҳафтасига ўттиз беш соатдан

ошмайдиган қисқартирилган муддати белгиланади. Иш вақтининг қисқартирилган муддати чоғида ушбу мудданинг биринчи қисмида кўрсатилган аёллар меҳнатига ҳақ ҳар кунги тўлиқ иш муддати чоғида тегишли тоифадаги ходимлар учун белгиланган миқдорда тўланади”. Соддароқ қилиб айтганда, уч ёшга тўлмаган боласи бор аёлнинг кўнлик иш соати бир соатга қисқартирилади, шу билан бирга у бошқа ходим-

лар қатори ойлик маош олиш ҳуқуқига эга. Бироқ ҳозир кўплаб ташкилот ва корхоналар ўз бюджетни ҳисобидан маблаг билан таъминланганини рўқча қилса, бу ўринда ҳам аёлнинг ҳуқуқи ҳимоя этилмаган бўлиб қолмайдими? Масаланинг яна бир муҳим томони шундаки, уч ёшдан ошган фарзандларимиз ҳам то мактабнинг юқори синфига ўтгунга қадар онанинг эътибори ва қаровига муҳтождир.

Бинобарин, мактабгача таълим муассасалари фаолиятига масъул бўлган вазирлик мутасаддилари бу борадаги мавжуд муаммолардан ҳам кўз юммаслиги керак, деб ҳисоблаймиз. Келажак авлод тақдири ва тарбияси учун масъул ҳисобланган аёллар ҳар жиҳатдан саводхон, мукаммал бўлиши зарурлигини назарда тутиб, уларнинг ҳам меҳнат фаолиятида, ҳам фарзанд тарбиясида фаоллик кўрсатиши учун бу масалаларни қайта қўриб чиқишга эҳтиёж туғилмоқда.

Зеро, миллий тараққиётнинг янги босқичига қадам қўйган халқ ва жамият манфаатлари шуни тақозо этади.

Нафиса ИСМАТУЛЛАЕВА

БЕТАКРОР ТАЪМ ВА ОЛИЙ СИФАТ НАМУНАСИ

Тошкентда II Халқаро мева-сабзавот ярмаркаси давом этмоқда. Ярмарка иштирокчилари пойтахтимиз ва Тошкент вилоятидаги корхоналар ва боғларда бўлиб, кишлоқ ҳўжалигини ривожлантириш борасида амалга оширилаётган ислохотлар самаралари, мева-сабзавот етиштириш, сақлаш ва қالدоклаш тизими билан танишди.

Мамлакатимизда кишлоқ ҳўжалиги эканлари диверсификация ва замонавий агротехнологиялардан самарали фойдаланиш аҳолини асосий турдаги кишлоқ ҳўжалиги маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлаш, бу йўналишдаги экспорт имкониятларини ошириш имконини бермоқда. 2016 йил қарийб 20 миллион тонна мева-сабзавот етиштирилган бўлса, шундан 4 миллион тоннадан ортиги хорижий давлатларга экспорт қилинган бунинг амалий ифодасидир. Яқин истиқболда аграр тармоқда амалга оширилаётган ислохотлар 2020 йил сўнгига бориб бу рақамни 25 миллион тоннагача етказиш билан бир қаторда сифат кўрсаткичларини яхшилаш, қайта ишлаш қўламини кескин ошириши ҳам кўзда тутади.

Ярмарка иштирокчилари Тошкент вилоятидаги “Gold Dried Fruits” («GDF») маъсуляти чекланган жамияти ва “Экоагропродукт” фермер ҳўжалигида бўлиб, мева-сабзавот етиштириш, маҳсулотларни экспорт таъйирлаш жараёнлари билан танишди.

2012 йилда фаолият бошлаган “Gold Dried Fruits” бугунги кунда пойтахт вилоятида 1 минг 200, Наманган вилоятида минг, Сурхондарё вилоятида 1 минг 700 гектар майдонда 20 турга яқин юқори сифатли мева-сабзавотлар етиштирилади. Корхона ISO 22000, Global Gap сингари нуфузли халқаро сифат стандартларига эга, маҳсулотларни замонавий технологиялар асосида сақлаш, музлатиш, қури-тиш ишларини амалга ошириш билан ҳам шугулланади.

Мазкур омилар «GDF» бренди туширилган маҳсулотларнинг экспорт ҳажми ва географияси йилдан-йилга ортиб боришига хизмат қилмоқда. Чунончи, 2016 йил 20 минг тоннага яқин мева-сабзавот маҳсулотлари дунёнинг ўнлаб мамлакатларига экспорт қилинган бўлса, жорий йил ҳамкор давлатлар рўйхати Бельгия ва Хитой билан кенгайди.

Компаниямиз мева-сабзавот маҳсулотлари савдоси билан шугулланади, — дейди «Фрут Реал» корхонаси менежери Андрей Думпа (Беларусь). — Бизни Ўзбекистонда етиштирилаётган ҳўл мевалар қизиқтиради, табиийки, бу жа-

раёнда уларни узоқ муддат сақлаш масалалари долзарбдир. Шу маънода “Gold Dried Fruits” корхонасида жорий этилган меваларни замонавий усулда музлатиш технологияси бизда катта қизиқиш уйғотди.

Тошкент вилояти Юқори Чирчиқ туманидаги “Экоагропродукт” фермер ҳўжалиги интенсив технологиялар асосида аҳоли дастурхонига олма, шафтоли, гилос, ўрик, ол-хўри, нок етказиб бераётган ҳўжаликлардан ҳисобланади.

Интенсив усулдаги боғларнинг ҳар жиҳатдан фойдали ва сердаромад эканини миришкор деҳқонларимиз фермерларимиз яхши тушуниб етган. Бу боғларнинг қўлайликлари талайгина. Дарахтларнинг танаси кичик бўлганлиги учун улар билан ишлаш қўлай. Пакана ва ярим пакана дарахтларнинг танаси кичиклиги боис уларга ёрулик тез тушади, ҳаво айланиши ҳам яхши бўлади. Шу боис мевасининг сифати юқори бўлиб, таъми тилни ёради. Қолаверса, бундай боғларга ишлов бериш жуда қўлай, мевасини териш ҳам осон. Озиқлантириш, агро ишлов бериш ишлари эса анъанавий дарахтларга қараганда анча қўлай.

“Экоагропродукт” фермер ҳўжалигида етиштирилаётган меваларнинг ҳосили йилдан-йилга кўпаймоқда. Ўтган йили ҳар гектардан 10 тоннадан ҳосил олинган бўлса, жорий йилда эса бу кўрсаткич 25 тоннага етказилди. Истиқболда ҳосилдорлиқни 40-60 тоннага етказиш режалаштирилмоқда.

Ҳўжаликда қўлланаётган замонавий агротехнологиялар, ериштилаётган натижалар халқаро ярмарка иштирокчиларида катта қизиқиш уйғотди.

— Ўзбекистон мева-сабзавотлари ва улардан тайёрланган маҳсулотлар мазаси, юқори сифати ва инсон организми учун зарур ва фойдали бўлган витаминларга бойлиги билан ажралай туради, — дейди “Mustaju Darzeni” компанияси раиси Эдита Страэлина (Латвия). — Маҳсулотларни етиштиришда замонавий агротехнологиялардан самарали фойдаланилаётгани эса ҳосилдорлиқни ва сифатини янада ошириш имконини бермоқда.

Дунё мамлакатларида эколог

Рустам МУСУРМОН

ЗОРАК ЧАЛАР ЧАНҚОВУЗ

ТИНЧЛИК ҚҶШИФИ

Қушлар, жониворлар қургандек ошён
Одам оила учун курган иморат.
Борлиқда яшамоқ учун фаровон
Илк бора Хулудан бўлган ишорат.

Яшаб қолмоқ учун кураш сезгиси
Дунёда тирик жон учун ҳимоя.
Болага муҳаббат, фарзанд севгиси
Ёруғ оламдаги энг буюк ғоя.

Санъатдек юксалди касб ила ҳунар,
Гўзал шаҳарларни айладик бунёд.
Уста қўли билан тошда гул унар,
Гумбазлар яралди фалакдан зиёд.

1963 йили туғилган. Ўзбекистон
Миллий университетининг ўзбек
филологияси факултетида ўқиган.
Шоирнинг "Рухим товуши",
"Хиргойи" шеърӣй тўпламлари, "Рух
насибаси" достони нашр этилган.
Таржимон сифатида рус, болгар,
поляк ва қорақалпоқ адабиёти
намуналаридан ўгирган.
Ўзбекистон Республикасида хизмат
кўрсатган маданият ходими.

Элда доим азиз қурувчи-меъмор,
Эзгу ният билан қурилади уй.
Кўнгил янги уйдек шинам, улугвор,
Бахтли хонадонга ярашади тўй.

Иморат — меъморий мусиқа-наво,
Булбул овозидек хушоҳанг, баравж.
Қанотига ҳавас қиладди само,
Парвозига замин тилайди ривож.

Мўъжиза яраттай уста қўли гул,
Рангли фавворалар қуйлайди қўшиқ.
Бу эл бўстонида сайрайди булбул,
Тинчлик, фаровонлик бу юртта ошиқ.

ГўЗАЛ

Юзинг қуёшча, кунча,
Лабларинг қизил гунча.
Жоним, сени севарман
Умрим адо бўлгунча.

Сочларинг қаро тунча,
Ёногинг ширмой қулча.
Фариштасан, парисан,
Бунча гўзалсан, бунча.

Пардоз упанг оқ унча,
Сенга шарт эмас унча.
Юлдузлар бўлса қанча,
Сени қуйлайман шунча.

Осмонлар бўлса қанча,
Сени севарман шунча.

МЕН СЕНГА...

Оловни ҳавога алмашдим,
Ҳавони дарёга алмашдим,
Дарёни тупроққа алмашдим,
Тупроқни жонимга алмашдим,
Жонимни қонимга алмашдим,
Қонимни тузимга алмашдим,
Тузимни сўзимга алмашдим,
Сўзимни созимга алмашдим,
Созимни юракка алмашдим,
Юракни севгимга алмашдим,
Севгимни умримга алмашдим,
Умримни мен сенга алмашдим,

Сен мени нимага алмашдинг?!
Ўзимни мен сенга алмашдим,
Сен мени кимларга алмашдинг?!

ЮЛДУЗ

Менинг битта дўстим бор,
Ширин сўз, ёрқин юлдуз.
Дийдорини интизор
Қутаман кеча-қулдуз.

Ахир, у ёрқин юлдуз,
Кўкдан ерга тушмайди.
Термуламан узмай кўз,
Жим турар, гап қўшмайди.

Оқшомлар чорлаб йўлга,
Ярқирайди шўъласи.
Хуш ёқади кўнгилга
Оловли ашуласи.

Ахир, у кўкда юлдуз,
Усиз куним ўтмайди.
Юрагимга сепар туз,
Жароҳатим битмайди.

Икки кўзим ҳам юлдуз,
Ўтли сўзим ҳам юлдуз.
Ахир, ёниб кетяпман,
Менинг ўзим ҳам юлдуз.

Битта дўстим бор — юлдуз,
Мен узайман ундан кўз.
Фаришта чалар сурнай,
Юрак чалар чанқовуз.

ТУШ

Лаззатли ишқингни қалбимга босиб,
Ширин туш қўряпман, асло уйғотма.
Мендек ошиқ йўқдир сенга муносиб,
Мени йўқотмагин, мени йўқотма.

Чиройинга қулман, бўлиб беписанд,
Кўнглимни қолдириб, ғафлатга ботма.
Сени севгим билан қиламан хурсанд,
Мени йўқотмагин, мени йўқотма.

ТўРТЛИКЛАР

Офтобнинг юзига тўсилган парда,
Тоғларнинг бошига ўралган рўмол.
Турналардек баланд учиб кетомас
Ёмғирда қаноти ҳўл бўлган шамол.

Гўзал, соҳибжамол илҳом париси,
Кўнгил, жоним, севгим — сенга бариси.
Сен асал бермайсан севгинг болидан,
Дилимни қакар рашк, ҳижрон арис.

ВАҚТ ПАНЖАРАСИ

Хилват қулба.
Эшикда ўргимчактўр —
Вақт панжараси.

Варрак учмоқда.
Осмонни ипга боғлаб,
Ўйнайди бола.

Ку-ку-ку-ку...
Қулбанинг булбулидир
икки мусича.

Беданага чол
огзи билан сув берар.
Чол ҳам қуш бўлар.

Биби Салима бир кўкаламзор қишлоқда
яшайди.

Қишлоқ катта эмас, аммо ҳар ҳовлисидаги
манзара ўхшаш.

Кўчалари тупроқ, уйлар олдидан ариқда сув
ўтган. Ариқ бўйида қад кўтарган зич оқтерак
япроқлари шиттирлаб туради. Баъзиларнинг
олдида яшил тўфондай бўлиб супургилар бўй
чўзибди. Аслида у бурганнинг бир тури, халқ
дасталаб бойлаб, супурги қилиб ишлатади.

Биби Салиманинг уйига кириб борсангиз,
чапда айвонли чоррок иморатни кўрасиз...

Этакроқда янги қурилган тандир. Ёнида лой-
ўчоқ. Сал нарида сувпақир.

Қишлоқларда сувпақирлар алоҳида бўлади.
Сув ташиган маҳал чайқалиб тўкилмаслиги
учун тахтадан қўшув аломатига ўхшаган шакл
ясаб, бетига ташлаб қўйилади. Умуман, кўп
нарсаси бу ерда ёғочдан ясалди. Тандирқопқоқ
ҳам, қозон дамтовоғи ҳам тахтадан.

Тандир эскириб, тепа тарафи ёрилиб кет-
гани учун тунов қуни янгисини қуришди. Тан-
дирни ишини битириб, Биби Салимага қараб,
"Дуо қилинг", деди.

— Йўғ-э, эркак киши турганида мен дуо
қиламанми? — деди Биби Салима, ўнғайсиз-
ланиб.

— Нонни сиз ёпасиз-ку, — деди тандирчи.
— Мен қорган лойимга, қилган ишимга дуо
қиламан. Барақани эса сиз сўраг.

— Барибирам ғалати-да.

Бегона эркак олдида: "Хай, майли, тинчлик-
омонлик бўлсин", деб юзига фотиҳа тортиб
қўяқолган Биби Салима тандир олдида келиб,
қайтадан дуо қилди.

— Сени топган-тутганимиз болаларимизга
ризқ бўлсин деб қурдик, — деди тандирга. —
Ичинга ўт ёқамиз, лангиллатиб чўғ уямиз. Се-
нинг бағринг қуяди-ю, аммо биз учун қип-қизари
нонлар пишади. Илоё, ризқимизни кенг-
мўл қилиб берган бўлсин, кўп йиллар рўзғор-
имнинг хизматиғни қилгин.

Биби Салима тандир озгини ёпиб, экинла-
ридан хабар олгани томорқага ўтди.

Ерини яхши кўради Биби Салима. Бир қари-
чиниям бўш қолдиргиси келмайди. Тез ўсувчи
қовоқ ва жўхори, секин ўсувчи мош-ловия
полярини қўллари билан тиклайди, гоҳида
ерга чўп суқиб, пилта билан бойлаб ҳам қўяди.
Ердан ризқ чиқариш осон бўлган бўлсин, эҳ-ҳе,
қанча меҳнати бор? Пешона теринг чак-чак
томмаса, ҳосил берармиди? Қўлинг қавариб-
қавариб, белинг оғриб-оғриб меҳнат қилма-
санг, ризқ чиқармиди?

Болалик маҳаллари, сандал теғрасида йи-
гилишиб ўтиришаркан, бувилар моомолар
"Бир қозонда қирқ хил овқат" дегандай эртақ-
ларни айтиб беришарди. Ўйлаб кўрса, эртақ-
даги қозон — экинзорнинг ўзи экан. "Бу қозон-
да қирқ хил эмас, юз хил овқат ҳам пишади",
деб ўйлади у. Қирқ хили — одам ейдиган нар-
салар. Одамдан ташқари, қурту қуш, ҳашарот
ейдиган яна қанчаси бор?

Тўрт ўғил тўрт пахлавондай бўлиб етилиб
келмоқда. Катталар бир коса овқат ейишса,
булар икки косадан ейишди. Эр-хотин аста-
секин қариб боришмоқда, болалар эса ўси-
шяпти. Ёш вужуднинг суяклари қотиб, пайла-
ри қувватланиб, томилларидаги қон тобора
шиддатланиб оқмоқда. Улар яна-да ўсишди,
емиши бақувват бўлиши керак-ку?

Мана шундай ўйлар билан ҳаёт кечиради
Биби Салима.

Биби Салима осмонга қарасаям, сувларга
қарасаям эрта баҳорда Худого айтган гапла-
ри эсига тушиб, хижолатдан бети лов-лов ёниб
кетаверади.

"Хотин кишиман-ку, ҳар хил гапларни гапи-
равераман-да", дейди ўзини оқлаб. Кейин сид-

1967 йилда туғилган.

ЎзМУнинг журналистика
факултетида таҳсил олган.

"Муножот", "Ойдинбулоқ",
"Боқий дарбадар",

"Озод" сингари китоблари
нашр этилган. Асарлари немис,

рус ва турк тилларига таржима
қилинган. Ўзбекистон

Республикасида хизмат
кўрсатган маданият ходими.

Исажон СУЛТОН

қидилдан ёлвориб тавба қиладди:

"Шайтон тилимга солди-да. Бўлмаса, у гап-
ларни айтармидим? Сенга-я?"

Ҳаммасига ўзинг шохидсан-ку, мен бўлсам,
худди маломат қилгандай гапирибман. Аттан!
Сидқидилдан тавба қиляпман, ишқилиб, ўзинг
кечиргин...

Сабаби — йўқчилик-да. Йўқчилик бўлмаса
унақа дермидим?"

Шундай дейди-ю, эрта баҳордаги ўша тон-

Исажон СУЛТОН

БИБИ САЛИМА

гни эслаб, баттар хижолат бўлади.

Эрта баҳорда эрининг бели оғриб, ётиб
қолувди. Худо рўзгорнинг ризқини эркакдан
берар экан. Бир-икки ҳафта ўтиб-ўтмай, ҳамма
нарсанинг тағи кўринди-қолди. Ун тугади, саб-
завот адоқлаб, ёғ охирилади. Нима қилсам экан,
деб боши қотди Биби Салиманинг. Ота бетоб
бўлса, болалар ҳам довдираб қолар экан. На-
зарида, уйдан барака кўтарилиб кетди. Ҳатто
овқатлардан таъм кетиб қолди. Кўзига бола-
лари ўксик кўрина бошлади. Ҳафта ўтди, ой
ўтди. Дўхтир келди, табиб келди... дард сира
кетай демасди. Қўни-қўшидан у-бу ёрдам
сўраб, рўзгорини амаллаб турган Биби Сали-
манинг кўнгли қўшниси ёғ бермаганида бир
ўксиди. "Энди нима қилсам экан", деб уйга
қайтиб кирганида, эрининг туролмай мунгай-
иб ётишига қараб икки ўксиди.

Нимаям дерди, халқ шунақа ҳаёт кечирмоқ-
да. Ҳеч кимнинг ортиб-битиб кетган жойи йўқ.
Ҳамманинг ҳар нарсаси ҳисоб-китобли.

Шуларни ўйлаб туриб, Худого ёлворди:

"Шунча йил бировнинг ҳақини емасдан, дили-
ни оғритмасдан, болаларимга ризқ бўлсин
деб эгилиб-буқилиб, кўзимнинг нуруни, бе-
лимнинг қувватини кеткизиб меҳнатлар қил-
дим. Энди бора хавотирланиб қолдим. Игна-
ни учидай келадиған махлуқларингдан тошлар-
нинг тубидагиғларигача зориқтирмасдан риз-
қини бераётган бўлсанг. Рўзгоримгаям бир
тўқинлик етказмақол? Ахир, қудратинг олдида
мен сўраганлар нима бўпти?"

Ичимга шунча меҳрни солиб қўйган ўзинг-
ку? — деди, сидқидилдан. — Нима қилай, ма-
нови жўжиқларнинг кўзига қаролямапман.

Мана, каттам, — деди. — Пешанасига, бур-
нига бўжамалар тошибди. Бармоқларига қара-
сам, йиғлагим келяпти. Ўзимни бармоқларим
ҳам шунақа, узун-узун эди, буникиям шунақа,
аммо тилиниб-қаваргани-чи? Бечора, боши-
ни силаганимниям билмади, чарчабди-да.

Ёнидаги ўртанчам. Буюм акасидай, бўй-ба-
сти узун, аммо билаклари заиф. Ҳали оғир-
роқ ишларни қиладиган ёшга етмади. Гава-
дасини ингичкалигиниям кўр, новдадай бола-ю?

Кейингиси супрақоқдим. Бу — росаям гўдак.
Отаси билан ишга кетса, келгунча менга

ичикиб қолади. Буюм ҳорибди, бўлмаса уйку-
сираб дарров баримга кириб кетарди..."

Шу тарз, айвонда, тун қоронғусида бола-
ларининг бошида ўтириб олиб, муножот қила-
верди.

"Тошу тупроқдан ҳамма нарсани пайдо
қиладиган ўзингсан-ку? — деди. — Қўп-қуруқ
ёғочдан шафтолию беҳи чиқарадиган ҳам сен-
сан. Экиним орасидан кераксиз ўтлар ўсиб чи-
қади, деб жавранаман, ўшани еб бандаларим-
га сутга айлантириб берсин, деб сизир ҳам
яратиб қўйибсан.

Эй бори Худоё, эримга шифо бер, рўзго-
римга барака ато эт. Ахир, ҳаммаси ўзингни
ихтиёрингга-ку? Эсимни танганимдан бери
сени тилимдан қўймайман, бир бечора бан-
дангни шунақа хор-зор қилиб, болаларини
мўлтиратиб қўяверасанми?..."

Нихоят, ҳўрозлар учинчи бор қичқириб, тонг
ёриша бошлаганида, ҳовлига тушди. Саҳар
вақти эшикларни очиб қўйинглр, фаришта-
лар келиб ризқ беришади дейишарди, рост-
микан? Фаришта учадиган нарсас бўлади. Тав-
ба, дарвозани бекитганинг билан ҳовли усти
очиқ-ку, тепадан тушиб келавермасмикан?
Йўқ, у ниҳоятда пок хилқат, дарвоза беркли-
гини кўриб, киргани тортинса керак-да. Хи-
жолат бўлмасдан кираверишин дея дарво-
зани очиб, яна ортига қайтди.

Қайтаётиб, бирданига ақли ўзига келган-
дай бўлиб, чўчинираб: "Э тавба, ўзинг кечир-
гин" деди, — Сўрашга-ку сўрадим, аммо айт-
ган гапларим гуноҳга кетиб қолмаскикин?"

Йўғ-э... Худо-ю? Бошқа кимдан ҳам сўра-
дим?

Ҳамма нарсани кўриб-билиб туради, айб
бўлмас?

Кейин эса, мен нодон, битта ўзим ю болала-
рим учун сўрайверибман-ку, деди. Ёши улуг-
лар ҳар доим: "Худодан бир нима сўрасанг,
ҳаммага сўрагин" дейишарди. Мен эса ёлғиз
ўзимга сўрабман. Худодан-а? Ўзлаб оламлар-
ни беминнат яратиб, осмонда учган қушдан
то дарё тошининг тубидаги кўзсиз махлуқла-
ригача ризқини етказиб турган Эгамдан-а?

Э тавба, халққа сўрасам, мулки камайиб
қолармиди?..."

Тонг эндиғина ёришаётган эди. Одамлар
аллақачон уйғонишиб, юмушларига уринишар-
ди. Қайдадир пақир тарақлагани, мол бўқир-
гани эшитилди... Ҳа, ҳамма рўзгорим дея ти-
ришмоқда. Ҳамма учун деганда кимни назар-
да тутиш керак? Албатта, қишлоқдағиларни-
да. Аммо теварақда бошқа қишлоқлар ҳам
бор... Биби Салиманинг қалби бундан ҳам тас-
кин толмади. Ҳа, қайлардадир, у билмайди-
ган маконларда у танигану таниммаган қанча-
дан-қанча одам ризқ-рўз деб жонини жабборга
бериб ҳаёт кечирапти. Кимлардир у сингари

эрта турган бўлса ажабмас. Элнинг қуни ти-
риклик заҳмати билан ўтмоқда.

"Худоё, тавба қилдим, — деди қалби ёри-
ши. — Нодонлигини қара. Қудратингдан ай-
ланай, эл учун берақол. Ахир, ҳар кимнинг бир
камчилиги, етишмовчилиги бор. Ўзинг кўриб
турибсан, ҳамма меҳнат билан овора. Кимдир
нолиса, кимдир нолимайди... Ўргилай қудра-
тингдан, баракангни бир менга эмас, бутун
элга ёғдирақол!"

Кейин эса теварақка, уй-иморатга, терак-
нинг тўқ-яшил барглари орасида қирқилаёт-
ган қушларга қараб, енгил шабада олиб кела-
ётган турли-туман сасларга қулоқ солиб,
"Сўраганларимни беришига-ку ишончим ко-
мил, аммо қанақа қилиб бераркан?", деб ўйла-
ди ҳайрон бўлиб.

Бир ҳафталар чамаси ўтгач, эр:

— Тузалапман, шекилли, — деди хушқоллик
билан. — Вужудимда енгиллик бор. Мадорим
йўғу аммо қўшдай енгилман.

— Илоё, шифо бергани рост бўлсин, — деди
Биби Салима ҳам суюниб.

Ўша кечаси шамол келди.

Шамол бу маконларда қибладан эсади.
Олисдаги тоғлар орасида жуда катта ёриқ жой
бор, ўша ердан чиқади дейишади.

У аввалбошда пайдар-пай эсиб турди. Гоҳ
шиддат урди, гоҳ сусайди. Осмонда қуланг
булутлар суза бошлади, улар ўтиб кетгач, ор-
тидан уюм-уюм қорамтирлари келди. Биби Са-
лима бу ҳодисаларга қараб туриб "Роса қучли
эсадиганга ўхшади-ю", деб ўйлади.

Шамол томорқа адоғидаги терак-
ларнинг учларини эғиб-эғиб эсди.

Ҳали юксада, паства тушгани йўқ.
Кейин аста-секин қувватланаверди.

Челақдаги сувнинг ўйнаганини кўрсан-
гиз. Устидаги сувтаҳтин роса чайқатди,
қозон қопқоғини ағанатиб-юмалатиб, ҳовли
этагига олиб бориб қўйди. Хасларни
тўғайлаб-учириб, сув устига сочиб юборди.
Мош-ловия палакларини юлқилади. Ям-
яшил жўхориларни ёппасига бир томонга
ётқизди. Эски сомонларни учирди-да,
ҳовли бетига сочиб юборди. Шундан кей-
ин янада шиддатланди. Битмаган уйнинг
эшикларини тарақлатиб ўйнади. Орқасига
тош тираб қўйилган дарвоза тавақасини
тош-поши билан суриб очиб юборди. Бит-
маган иморат ичига кириб, деразаларида
бўғиқ хуштак элди.

Бир кечаю бир кундуз шундай эсди. Орти-
дан ёлғиру жалаларни олиб келадими деган
эди, йўқ, ўз-ўзидан тинди. Ярим кун ўтгач, ор-
қага қайтиб эса бошлади. Энди шиддати су-
сайган, ҳорғинлиги бор эди.

Қишлоқ ҳавоси алмашиб, нафас олиш енгил
бўлиб қолди. Олча япроғининг ости усти-
га қараганда очроқ тусда бўлади, шамол ўлгур
баргларини тескари қилиб ўтибди. Ана, тўқ
яшил ва оч яшилнинг қоришимни бўлиб чайқа-
либ турибди. Кўчаларда, ҳовлида, экин ерла-
рида зарра чанг қолмабди, ҳаммасини супу-
риб-тозаллаб кетибди.

...Ортидан бошқа шамол келди. Буниси ав-
валгисидай шиддатли ва саркаш эмас, оғир,
залворли эди. Бир хилда, ўқтин-ўқтин шиддат
уриб, қора булутларни суриб келди. Қуппа-қун-
дузи ҳам булутлар бағрида чақмоқлар чакна-
ётгани кўриниб турарди.

Булутлар осмонни энлаганида ҳайбати яна-
да ортди. Бағрини тиккасига ёриб яна чақмоқ-
лар чаққанида тасир-тусир жала қуйди. Дар-
ров қўлмақлар ҳосил бўлди, устида пуфакча-
лар ёрилди. Бу ёввойи шиддат Биби Салима-
нинг қалбини жўштириб юборди.

Лойқа, қўпикли сув экин ораларига тўлиб
оқарди. Ўтлар эгилиб-эгилиб қолибди. Ёлғир

дарахтларнинг таналаридан оқиб, шовуллаган
саслар ҳосил қилди. Роса ажойиб қуй чикди:
тўнкариб қўйилган челақда бошқа, тахта сўри
устида бошқа, узум барглари орасида бошқа
саслар бино бўлди, уларнинг бари ёлғир шо-
вуллаши билан бирлашиб, баҳайбат ва жўшқин
оханг яралиди.

— Так-так...
— Чак-чак...
— Тик-тик...

"Суронини қара-я, — деб ўйлади Биби Са-
лима. — Отам раҳматли, ёлғирлар жаннатдан
ёғади дер эди, ростмикан?"

Қалдирғочлар чарх уриб айланиб учишар-
ди. Бошқа қушлар бекиниб олишибди. Ай-
вонда туриб, нигоҳи ҳар тарафга тентираб,
бўғот остида болаларини қаноти остига олиб
ўтирган мусичани кўриб қолди. "Бечора, сен
ҳам энансан-да, — деди кўнгли ийиб, меҳри
ортиб. — Боламага ёлғир тушмасин деб қано-
тинг остида олиб ўтиришингни қара!". Бир
ҳовуч арпа олиб, айвонга сепиб қўйди. Му-
сича учиб келмади. "Ёлғирдан ҳайикди, —
деб ўйлади у. — Тинсин, емишни кўриб, ал-
батта, учиб келади".

Ёлғир теваракни янада гурқиратди. Дарахт-
лару ўтлар бир кечада ў

Бошланиш биринчи саҳифада

Асарни қайта-қайта кўнл билан ўқиб чиқдим. Уни Ш. Рашидов Мирзо Абдулқодир Бедилнинг "Комде ва Мудан" достони асосида яратган. Бедил бу достонни Хиндистон халқи фольклоридан олган экан. Шунинг учун Мирзо Бедилнинг "Ирфон" маснавийсидан Комде ва Мудан қиссасини топиб, ўрганиб чиқдим.

Рашидов ўз асарининг ҳар фасли аввалида эпиграф келтирган байтларни ҳам ўзбекча таржимаси билан таққослаб кўрдим. Шу тарзда "Икки дил достони"ни дарий тилига таржима қила бошладим.

Ш. Рашидовнинг таржимаи ҳоли ҳақида бирор манба йўқ эди. Бу борада ҳам Ўзбекистонда олий таълим олиш учун борган дўстлар ёрдамида керакли манбаларни ва муаллифнинг бир суратини кўлга киритдим.

"Икки дил достони"нинг дарийча таржамасини Рашидов таржимаи ҳоли ва сурати билан "Жвандун" ("Хаёт") мажалласида нашр этишда баъзи бир "сиёсий" қийинчиликларга дуч келсам ҳам, матбуотдаги нуфузли ўртоқлар ёрдами билан "Унгут" (нефть топишган тоғнинг оти) Мустафой тахаллуси билан нашр этишга муваффақ бўлдим.

Асар мажалланинг 51-сонидан (1974 йил, март ойидан) чиқа бошлаб, охиригача нашр этилди ва ўқувчилар диққатини тортди. Сўнгра Афғонистон радиоси орқали радио-спектакл шаклида эфирга чиқди.

1978 йилнинг охириги кунларида бир баҳонайи сабаб билан Москвага келдим. Москвадан қайтишда икки ҳафтадан ортиқроқ Ўзбекистонда қолдим. У пайтлари мен Афғонистон адлия вазири, бош прокурори ва, айни пайтда, Олий суд раиси вазифасини бажарувчи лавозимларида ишлардим. Биз Ўзбекистон ҳаёти билан бирмунча ошно бўлдик. Тузилган дастур асосида бизларга Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Термиз ва Навоий шаҳарларини, бу ерлардаги ташкилотлар ва баъзи хўжаликлари кўрсатишди...

Москвалик мезбон бор пайтларда суҳбатлар рус тилида ва таржимаи пушту тилида олиб бориладиган (бизлар беш киши эдик — мен ўзбек, икки тожик ва икки пушту). Москвалик ҳузурида бирор миллатдошимиз билан ўз тилимизда сўзлашсак, мезбонлар уни рус тилига таржима қилишга мажбур эдилар.

Москвадаги мухтарам Ш. Рашидов билан учрашиш истагини билдирганимда, бунга Тошкентнинг ўзи ҳал қилади, деб жавоб беришганди. Бу илтимос билан биргаликда "Икки дил достони" бадий филмининг кўриш хоҳишини ҳам билдирганим. Кечаси бадий филмининг ўзбек тилида кўриб хурсанд бўлдик.

Бизга "Эрталаб сизларни мулоқот учун Шароф Рашидов қабул қилинади" деб айтишди. 1979 йил март ойининг 24-куни соат ўнларда ўртоқ Ш. Рашидов ўз қабулхонасида бизларни кутиб олди.

Мулоқот расмий фазода бошланди. Ўртоқ Рашидов бизлардан ҳол-аҳвол сўрагандан кейин сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маданий соҳаларда Ўзбекистон ютуқлари, келажақда мамлакат тараққиёти учун назарда тутилган режалар борасида маълумот берди.

Шароф Рашидов Афғонистон билан Ўзбекистон халқлари орасидаги тарихий дўстона муносабатга ишора қилиб, бу дўстлик келажаги тўғрисида ўз эзгу ниятларини билдирди. Мен бўлса, Ўзбекистон

сафари ҳайъатимизда қандай яхши таассуротлар қолдиргани ҳақида гапириб, ўзбек халқи ва Ўзбекистон давлатининг меҳмоннавозлигига ташаккур билдирдим. Мен талабалик чоғимдан у кишига нисбатан ихлос ва муҳаббат билоригидан, адиб яратган асарлар борасида қисқача ўз фикр-мулоҳазаларимни баён этдим. Неча йиллар муқаддам Ойбекнинг "Навоий" романи, Б. Мусаевнинг "Амир Хусрав Дехлавий" рисоласи, у кишининг "Икки дил достони"ни дарий тилига таржима қилиб, "Жвандун" мажалласида чоп этилганимни, ундан кейин Афғонистон радиосида уни спектакл шаклида эшиттирилганини айтдим; наққош дўстим Карим Раҳимий "Икки дил достони" учун ишлаган етти та миниатюра билан қўшиб китоб шаклида чоп этиш иродам борлигини билдирдим.

Ш. Рашидов хурсанд бўлиб кетди. "Менинг энг яхши кўрадиган асаримни таржима қилган экансиз", деб мамнуният билдирди.

Суҳбат расман рус тилида олиб бори-

нат натижасидир. Бу режими ҳеч қачон бузмаганман...

Уша йили бир шеърим "Ўзбекистон маданияти" ва "Правда Востока"да босилиб чиққан эди. Унга таҳририят томонидан бир неча мисраларга ўзгартириш киргизилиб, ҳам шакл, ҳам мазмун ва ҳам бадий жиҳатдан пугур етказилган эди... Шу сабаб-

Стокгольмдан мактуб

ли бўлса керак, ўртоқ Ш. Рашидов суҳбат чоғида мени кўп шеър ижод этишга ташвиқ этиб, бундай деди:

— Ўзбекистон матбуоти сизнинг шеър ва мақолаларингизни чоп этиш учун тайёр. Иложи борида кўп ёзиш керак. Сизнинг шеърларингиз таҳрирсиз нашр қилинади.

Менга кўрсатилган ушбу лутфга эътибордан мамнун бўлганимни изҳор этиб, чин кўнгилдан ташаккурлар билдирдим ва бу ташвиқ келажақда менинг ижодий ишларим учун бир туртки бўлгусидир, дедим.

Учрашув жараёнида ва хайрлашув чоғи-

кстон рангли мармар тошлари билан безатилган.

Тарихда биринчи марта Амударё икки қирғоғини бир-бирига улаган дўстлик кўприги (Хайратон кўприги) ҳам марҳум Ш. Рашидовнинг ташаббуси ва эътибори орқали бунёд этилди.

Дўстлик рамзи бўлган кўприк очилиши маросимида Шароф ака шахсан ўзлари иштирок қилиб, Афғонистон халқи томонидан кўп ҳурмат ва эъзоз билан кутиб олинди.

Бизнинг ўлкамиз Афғонистонда бошқа кўп соҳалар, хусусан, қишлоқ хўжалиги соҳалари Ўзбекистон ишбилармонларининг илму тажрибаларидан кенг қўламда баҳраманд бўлиб келган.

Мен 1991 йил август ойида даъватига биноан Ўзбекистонга сафар қилган эдим. Сафар жараёнида Ш. Рашидовнинг рафиқалари Хурсанд Фафуровна, фан доктори Сайёра Шарофова, Дилором Шарофова ва бошқа оила аъзолари билан учрашиб, у кишининг яқинлари билан ошно бўлдим.

Сафар самараси сифатида "Мустақил Ўзбекистон тараққиёт йўлида" сарлавҳали катта бир мақола ёзган эдим. Мақола керакли суратлар билан бирга 1991 йил январ ойидан бошлаб "Хивод" (Ватан) газетасининг 6-сонига босилиб чиқди. Мақолада Ўзбекистоннинг собиқ раҳбарларидан Файзулла Хўжаев, Шароф Рашидов ва мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Президенти, ҳурматли Ислоҳ Каримов ҳақларида муфассал маълумотлар берилган. Мақоланинг иккинчи қисмида Ш. Рашидов ҳақида қуйидагиларни ўқиб мумкин: "...Менинча, механизацияштирилган қишлоқ хўжалиги тараққиёти, сугориш системасининг такомиллашуви, ўлкада саройлар, юксак бинолар ва метрополитен қуриш, кўҳна Тошкентни замонавий ва гўзал шаҳарга айлантириш, янги вилоятлар ташкил этиш ва турли сонаот тармоқлари тараққиётини таъминлаш, унинг номи билан абадий чамбарчас боғланиб қолади.

Ш. Рашидов иқтидорли шоир ва ёзувчи бўлганлиги учун маданият негизларини ижод этиш, илму фан соҳаларини кенгайтириш ва миллий кадрларни тарбиялаш йўлида катта ва унутилмас хизматлар қилди".

Ш. Рашидов оламдан ўтганида ниҳоятда қайғурдим. Узоқдан туриб у кишининг пок руҳига дуо ўқиб, дўстларимга унинг илмий, адабий ва сиёсий шахсияти борасида гапириб бердим...

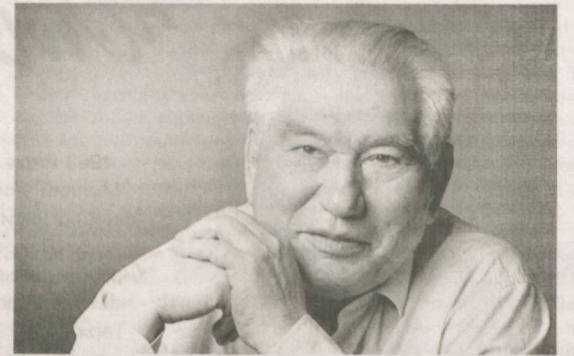
Мен бу ерда Ўзбекистон биринчи Президенти ҳурмати Ислоҳ Абдуғаниевич Каримовнинг жасоратли ташаббуси ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман. Шунинг учун ҳам халқ ушбу жасоратли қадрлади ва унга доир тадбирларни қўлаб-қуватлади.

Ш. Рашидов таваллудининг 75 йиллигини нишонлаш маросими учун катта тайёргарлик қўриш унинг тўғрисидаги инсоний ва одилона сиёсатининг ўқ илдизи ҳисобланади. Ўзбекистон Олий Кенгашининг сессияларидан бирида Ислоҳ Каримов бундай деган эди: "...лозим бўлган суратда биз Шароф Рашидов учун ҳайкал ўрнатамиз".

Мен ишонаманки, Ш. Рашидов ўзбек халқининг ҳақиқий фарзанди ва содиқ раҳбарлиги сифатида ўзидан қолдирган буюк моддий ва маънавий ёдгорликлар, унутилмас хизматлари билан ҳар бир ўзбек қалбида абадий яшаб қолади ва ўлка тарихи осмонда мангу барҳаёт сиймо бўлиб порлаб туради.

Абдулҳаким Шаръий ЖУЗЖОНИЙ,
юридик фанлар доктори, профессор

Чингиз АЙТМАТОВ

АДАБИЁТ ЭЛЛАРНИ БИРЛАШТИРАДИ

Ахир, гуманизм, бу — юксак ғояларни, юксак сўзларни шунчаки тез-тез такрорлаб туришдан иборат эмас. Одамларни чин дилдан, самимий тушуниш хислатига эга бўлмоқ керак, шундай севиш ва шундай эзтироб чекиш, ёвузликдан шундай нафратланиш ва яхшилиқни шундай эъзозлаш хислатига эга бўлмоқ керакки, китобхон ана шу туйғуларга бутунлай асир бўлсин, унинг ўзи янада яхшироқ, юксакроқ, инсонийроқ бўлсин.

Хар бир китобхон асар қаҳрамони билан танишар экан, энг аввало, бу қаҳрамон қандай одам ва одамлиги нечоғли эканини билиб олишни истаиди. Китобдан гўзаллик қидириш одамларга хос хислат. Бунга унутиб керак эмас. Агарда инсоннинг гўзаллиқка, бу сўзнинг кенг маъносига, энгил бўлмас интилиши бўлмаганида эди, ер юзиде гўзаллик тушунчаси ҳам бўлмасди. Гўзаллик олами чексиз ва ранг-барангдир. Бу оламнинг янги рангларини топиш, бу оламнинг янги теранлиқларини кашф этиш — халққа хизмат қилиш, санъатга хизмат қилиш, гуманизмга хизмат қилиш демек.

Кўнгил минтақаси

Она тили! Бу ҳақда қанча сўзлар айтилган! Она тилининг мўъжизасини эса тушунириб бўлмайди. Фақат болаликда билиб олинган ва анланган она тили халқнинг тажрибаси натижасида туғилган шеърятдан қалбларни баҳраманд этиши, инсонда миллий гуруҳнинг илк буюкларни қўзини очили, аждодлар тилининг қўлабдорлиги ва кўп маънолигидан эстетик завқ бағишлаши мумкин. Болалик — фақат бугунроқ паллагина эмас, болалик — бўлажак инсон шахсининг негизи. Айнан болаликда она тилини чинакамига билишнинг асослари яратилади, айнан болаликда атрофдаги одамларга, табиатга, муайян маданиятга дахлдорлиқни сезиш пайдо бўлади.

Қадимий ўзбек маданияти юксак муваффақиятлари билан оламга маълум. Ўзбеклар моҳир ирригаторлар, Ўрта Осиёда тенги йўқ деҳқонлардир. Уларнинг меъморлари Самарқанд ва Бухоронинг шухуҳини яратдилар. Улар дунёга ўрта асрларнинг улуг астрономи Улуғбекни ва ўлмас Алишер Навоийни тўхфа этдилар. Кейинроқ демократ шоирлар ва ёзувчиларнинг бутун бир плеядаси пайдо бўлди; улар орасида Мўқимий ва Фуркат каби зотлар бор. Буларнинг бари ўзбек халқининг маданияти, фани, санъатига унинг миллий хазинаси сифатида қиради.

Ялқов китобхон хатто санъатда ўзига яхши таниш бўлган, ўзи ўрганган нарсаларни тасдиқловчи жиҳатларни топишни хуш қўради. Агар санъаткор унинг тасаввури билан баҳсга киришса, тинччини бузса, унинг жаҳли ҳам чиқади. Барибир, унинг тинччини бузиш керак, охир-оқибатда ўша китобхоннинг ўзи бунинг учун миннатдор бўлади.

Қўниқма тасаввулар билан курашиш — маҳоратни ўстириш шартларидан биридир, материал қаршилигини енгишнинг муҳим қонуни; бу эса аста-секин, китобдан китобга ўзлаштириб борилади.

Мана, кишини нима ажаблантиради: биз ҳаммамиз виждон нималигини биламиз, ҳаммамиз виждон тарафдоримиз, шунга қарамасдан, узлуксиз ўйирлишлар содир бўлиб туради, ана шундай ҳалокатлардан сўнг инсоният кўрқув ичида ўзидан: «Виждон қаёқда қолди?», деб сўрайди. Виждон бу — «мен». Менинг «мен»им бу — виждон. Ана шу «мен» атрофдагилар билан муомала қилар экан, виждон унга раҳнамоқдир.

Айни пайтда, «Ўлмоқчи ёки қолмоқчи?» деган ҳафлетона масала бир одамнинг кечинмалари доирасидан чиқиб, бутун инсониятнинг ҳаёт-мамат муаммосига айланган паллада ҳақиқий адабиёт нима қила олади ва нима қилиши керак? Чунки гап Заминда тинчлиқни сақлаш зарурати ҳақида бормоқда.

Чин инсон қандай бўлиши керак, унинг олий қисмати нимада, умрининг маъноси нимада. Менинг назаримда, Шекспирни тўлқинлантирган оддий ва абадий муаммолар мана шулардан иборат. Бу муаммолар ҳамон бизни — унинг авлодларини ҳам адоқсиз равишда тўлқинлантириб келмоқда.

Тил — халқнинг автопортрети. Хар бир тил ўз ўрнида буюк, хар бир тил умуминсоний қадриятлар палитрасида қадри ва ўзига хосдир.

Санъат одамга, унинг дунёқарашига ўзгача йўллар билан таъсир этади. Мураккаб диалектик вазиятлар, эзгулик билан ёвузликнинг кураши, ахлоқий юксалишлар учун жангларда пайдо бўладиган фикрлар, ҳис-туйғулар, кечинмалар синтези — ана шу санъатни қудратли қўлға айлантиради.

Истеъдод — масъулиятдир.

Одамлар ҳамфикр бўлишлари мумкин, бироқ улар одамлигини, инсоний хислатларини сақлаганлари ҳолда бир хил фикрлашлари мумкин эмас. Одамни унинг индивидуаллигидан маҳрум этиш истаги қадим-қадимдан то бизнинг замонаримизгача салтанатга хос мақсадлар, империалистларга хос даъволар билан эш бўлиб келмоқда.

Инсон ҳамма нарсаси ҳақида ўйлаши керак, хатто охирзамон ҳақида ҳам.

Адабиётнинг вазифаси — одамларни бирлаштиришдир. Ҳақиқатга ва ижтимоий адолатга, ҳаётга, тинчликка, келажақга битмас-туганмас ва емириб бўлмас муҳаббат билан интилишни бирлаштириши керак, одам ана шулар ҳақи, агар у бу сўзнинг тўла маъносидеги одам бўлса, хар қандай ташқи тўсиқларини ва шахсий иложсизлигини, қийналишларини, орзиқишларини енгиб ўтишга тайёр туриши керак.

Маҳмуд САЪДИЙ тайёрлади.

ВАТАН ТАРИХИДА
БАРҲАЁТ СИЙМО

са ҳам, мен баъзан протоколни бузиб, ўзбекча савол берардим. У киши ўзбекча жавоб бериб, сўнгра ҳайъатнинг бошқа аъзолари ва москвалик мезбонини назарда тутиб, русча суҳбатлашарди. Суҳбат жараёнида сўрадим: «Шароф ака, сиз... буюк вазибаларни бажариш билан шугулланасиз. Мен баъзан бу ишлар, сизни кеча-кундуз ўзига машғул қилиб, ижодий ишларингиз учун ўрин қолдирмас керак деб ўйлайман. Сўрамоқчи бўлганим — ижодий ишларингиз учун қандай вақт топасиз?».

Шароф Рашидов кулимсираб жавоб берди:

— Саволингиз тўғри. Лекин ҳаётнинг оғир тажрибалари мени интизомга ўргатган.

Рашидов бу тажрибалар борасида маълумот бераркан, Иккинчи жаҳон урушида у мансуб бўлган ҳарбий қисмдан бир дўсти билан фақат унинг ўзи тирик қолиб, бошқалари ҳалок бўлганидан, кейин оғир аҳвол ва чидаб бўлмайдиган шароитни бошдан кечириб? ҳарбий фаолиятни давом эттиргани ҳақида гапириб сўзида давом этди:

— Мен хар кун соат олтида туриб, соат саккизгача фақат ўз ижодий ишларим билан шугулланаман. Сиз айтиб ўтган асарлар ва бошқа адабий-ижодий ишлар хар кунги фақат мана шу икки соат ижодий ме-

да эсдалик суратлар олинди. Учрашув муфассал шаклда Ўзбекистон телевидениесида кўрсатилди.

Уша мулоқотдан буён 39 йил ўтди. Ана шу вақт мобайнида мен ҳеч қачон бу улугвор инсонни унутган эмасман. Ундан қолган ёдгорлик тасвирлари менинг учун унутилмас хотиралар бўлиб қолаверди.

Ш. Рашидов сиймосида ҳақиқий инсонни кўриш мумкин эди. Унинг хар бир сўзида, ҳаракат ва қарашларида, она Ватани — Ўзбекистонга, ўзбекларга ва бутун инсониятга бўлган меҳр-муҳаббати тўқинланиб турарди. Табиий камтарлик, хар қандай сунъийликдан узоқ бўлган самимийлик, фан, адабиёт ва санъатга шайдолик хар бир одамда у кишига нисбатан ҳурмат

туйғусини уйғотарди.

Ш. Рашидов Афғонистон халқининг дўсти сифатида ўлкамизга турли соҳаларда ёрдам кўрсатди. Нанграҳор вилоятида Дарунта сув омбори ва сугориш канали қурилиши билан ўттиз минг гектар ердан иборат бўлган цитрус мевалар етиштирадиган фермалар вужудга келди. Бу ишлар жазирама офтобда ўзбек мутахассисларининг тўхтовсиз меҳнати ва билимдонлиги тўғрйли амалга оширилди. Дарунта канали ва сув омбори, ям-яшил боғлар билан бирга жазирама қўлларни биҳишт боғига айлантириб, Жалолободнинг чидаб бўлмас экологиясини мўътадил ҳолатга келтирди ва Дарунта электростанцияси бутун шаҳар ва шаҳар атрофини электр энергияси билан таъминлади. Бу катта иш-шотлар тўғрйли Жалолободда зайтун фермалари ва унинг консерва заводи вужудга келди.

Ш. Рашидов ташаббуси билан Кобулда Ижтимоий фанлар институтининг гўзал ва улкан биноси, ўзбек меъморлиги асосида қурилиб, Афғонистон халқига совға қилинди. Бу чиройли уч қаватли бино учта катта ётоқхона, катта дарсхоналар, гўзал замонавий аппаратлар билан жиҳозланган кенг илмий конференция зали ва турли аудиториялардан иборат бўлиб, Ўзбе-

Бошланиш биринчи саҳифада.

Таъкидлаш жоизки, жаҳонда бобуршунослик илмининг шаклланишида ўзбек олимларининг меҳнатлари беқиёс аҳамиятга эга. Шу ўринда юртимизда кўплаб савобли, эзгу ишларнинг, жуамладан, буюк бобола-римиз қаторида Бобур ва бобурийлар меросини янада чуқур ўрганишда, аввало, Президентимиз ва ҳукуматимиз томонидан маънавиятга юксак эътибор ҳамда Бобур номидаги халқаро жамоат фондининг серқирра фаолияти, жуамладан, Бобур илмий экспедициясининг унумли сафарлари натижалари катта аҳамиятга эга бўлмоқда.

Юртимизда Заҳриддин Муҳаммад Бобур таваллудининг 530 йиллигига бағишланган халқаро илмий анжуманда бобуршунослик илми тўла-тўқис шаклланиши ва дунёда бобуршунослик маркази Ўзбекистонда эканлиги нуфузли анжуман иштирокчилари томонидан ҳақли равишда эътироф этилди.

Бобур номидаги халқаро жамоат фонди ушандан буён бу соҳада ўз фаолиятини янада қучайтирди ва амалиёт майдонини кенгайтди. Бугун қўлимизга теккан "Бобур ва дунё" журналининг нишона сони ўша қайдларимиз далилларидан биридир. Энди бобуршуносликнинг муҳим ангилари, биринчи навбатда, ушбу журнал

орқали дунё юзини кўради.

Журналининг бу сони ўз номига муносиб мундарижа билан таъминланган: чет эллик олимлар Мағда Салах Махлуф (Миср), Билал Южел (Туркия), Эйжи Мано (Япония)нинг мақола ва қўтувларини Неъматулла Отажоновнинг "Бобур Фарб олимлари тадқиқотларида" мақоласи янада тўлдирган, мукамаллаштирган.

М. Махлуфнинг "Бобурнинг араб дунёсидеги макёби" мақола-си орқали биз араб мамлакатлари зиёлилари Бобур ҳаёти ва ижодининг қайси қирраларидан

"Бобур ва дунё" журнали Андижон вилояти ҳокими Шухратбек Абдурахмоновнинг "Умри боқий бўлсин" номли қўтувлар мақоласи билан очилади. Унда муаллиф Ўзбекистонда бобуршунослик тараққиёти натижасида "Бобур ва дунё" журналига эътиёж турилгани, мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йили Андижон вилоятида "Заҳриддин Муҳаммад Бобур йили" деб эълон қилгани

хусусида тўлиб-тошиб ёзади, бобуршуносларга омад ва журналга умрбоқийлик тилайди.

Академик Азиз Қайомовнинг "Ҳаётимдаги унутилмас хотиралар" мақоласида ўзбек халқи вакилларининг ҳинд давлатининг тарихи, архитектура, адабиёти, фани, маданиятига қўшган улкан ҳиссалари ҳаётий мисолларда ёритилгани журналхонларда фахр туйғусини уйғотди.

Журналда Бобур номидаги халқаро жамоат фонди раиси Зокиржон Машрабовнинг "Асрларни қўллаган нур" мақоласида фондининг йигирма беш йил-

лик фаолияти тархисоби ва навбатдаги муҳим вазифалари ўз ифодасини топган. Унда ушбу нашр бевосита Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг тасвиялари асосида ташкил этилгани эҳтиром билан таъкидланади ҳамда келгусида журнал фақат Бобур ва бобурийлар қолдирган бой маънавий меросни эмас, балки бошқа қўлдан-қўп улуг аждодларимиз томонидан яратилган бебаҳо маънавий сарҳашмалардан ўз ўқувчиларини баҳраманд этишга умид билдиради.

Таниқли бобуршуно, профессор Саидбек Ҳасановнинг "Заҳриддин Муҳаммад Бобурнинг жаҳон маданиятида тугган

ўрни" мақоласи Бобур илмий ва бадий ижодининг теран, ихчам тадқиқоти сифатида диққатга сазовордир.

Бобуршуно профессор Ҳасан Қудратуллоевнинг "Саркарданинг давлатчилик сиёсати" мақоласи Бобурнинг давлатчилик сиёсати, яъни давлатни бошқаришдаги ўзига хос истеъдоди кенг ёритилгани билан диққатни тортади.

Ўзбекистон халқ шоири Тўлан Низоимнинг "Эътиқод" достонидан эълон қилинган парчада Бобурнинг Кобулдан Хиротга боргани, Алишер Навоий уйда яшагани ҳамда Султон Иброҳим Лўдий онасига бағрикенглик билан яхшилиқ қилгани ва Байда хусумати воқеаси, Бобурнинг тахту тожини ўғли Ҳумоюнга топширгани ва ўғли учун тасаддуқ воқеалари таъсирчан талқин этилади.

Журналининг нишона сониде тарих фанлари доктори Боқижон Матбобоевнинг "Ўрта асрларда Андижон", доцент Музаффар Маматқулов ва Ваҳоб Раҳмоновнинг "Заҳриддин Муҳаммад Бобур исми шарифининг лугавий маъноси ҳикмати", филология фанлари номзоди Буробия Ражабованин "Амир Темирнинг илк тадқиқотчиси" номли мақола-ларини ҳам ўқийсиз.

Тарих фанлари доктори Абду-мажид Мадримовнинг "Насрий хазина" асарида фақат оддий китобхонларни эмас, балки му-

тахассис тарихчи ва адабиётшуносларни ҳам мулоҳазага қорловчи фикрлар ўртага ташланган.

Сир эмаски, Заҳриддин Муҳаммад Бобурга тегишли бўлган асбоб-ускуналар, кийим-кечаклар, қилич, тўп-милтик, совут ва зеб-зийнат буюмларига оид маълумотлар кўпчиликни қизиқтириши мумкин. Тиббиёт фанлари доктори Мирмахмуд Мирсайдуллаев кўнл билан узоқ йиллар изланишлар олиб бориб, "Бобур номи ила" номли рисола ёзди. Журналда шу китобдан "Бобур дубулгаси", "Ўзқули", "Олмослар", "Машхур ёқутлари" ва "Ноёб гилам" боблари расмлари билан эълон қилинган.

Андижонлик шоира, публицист Замира Рўзиева "Эҳтиром битиги" номли мақола-мақтубида улуг шоир ва адиб Бобурнинг хизматларига дил эҳтиромини насрий ва назмий талқинда ифодалаган.

Журналда бобурийларнинг мукамал шажараси баёни берилган. Булардан ташқари, Бобурнинг ғазал ва рубойларидан намуналар ҳам берилган.

Акбар Раҳимовнинг ота-боболари кулол бўлишган. У Тошкент кулоллар сулоласининг бешинчи вакили. Сулолани биринчи бўлиб уста Салим (1789—1875) бошлаб берган. Тўртинчи авлод вакили уста Муҳитдин Раҳимовнинг (1903—1985) самарали меҳнати туфайли ушбу сулола доврўғи бизгача етиб келди.

Акбар Раҳимов 1949 йили уста кулол, Ўзбекистон халқ рассоми Муҳитдин Раҳимов оиласида дунёга келди. Болалигиданоқ отасининг устаконасида ўралашиб юриб, кулоллик касбига меҳр қўйди. Лой қориб чархда буюм ясаш, ранг тайёрлаш, нақш бериш санъатини эгаллаб боргани сари кулолликка қизиқиши ортди. Унинг хатти-ҳаракатларини зимдан кузатиб юрган ота ўлим изимдан борадиганга ўхшайди, деб ич-ичидан қувониб қўярди. У ёшига мос идишларни яшасни буюрса, ўғли катта масъулият билан ишга киришиб, отаси кутганидан ҳам зиёда қилиб тайёрларди.

Мақтабни тугатган Акбар Раҳимов Тошкент политехника институтининг геология факультетида ўқишга кирди. Талабалик даврида кулолчиликда ишлатиладиган хомашёлар, минералларни ўрганиб, уларнинг харитасини яратди. Уйда отасига кўмаклашиб кулолчилик билан шуғулланди. Институтни тугатгач, ўша пайтдаги Театр ва рассомлик санъати институтининг кулолчилик факультетида кириб ўқий бошлади. Айни вақтда Тошкент чинни заводига шогирд бўлиб ишга кириб, малякани ошириб борди. Ўқини тугатгач, институтда бир неча йил давомида шогирдларига кулолчилик сирларини ўргатди.

Энг муҳими, Акбар Раҳимов отаси билан бирга қадимий услубларни тиклаш йўлида излашиб, катта ютуқларга эришди. Қадим Афросиёб кулолчилик услубида туркум асарлар яратди. Археологик қазилмалардан топишган сопол буюмларни чу-

кур ўрганиб, уларни қайта тиклаш ва кўҳна услубларни ривожлантириш бўйича излашишларини давом эттирди. Отаси Муҳитдин Раҳимов вафотидан сўнг унинг илмий-ижодий меросини халққа яқиндан таништириш мақсадида 1994 йили уй-

АЙЛАНАР КУЛОЛ ЧАРХИ

музей ташкил этиб, отасидан қолган 300га яқин асар, илмий мақола ва китобларни тўплади. Уй-музейга нафақат юртдошларимиз, балки чет эллик меҳмонлар ҳам келиб, ажойиб буюм-

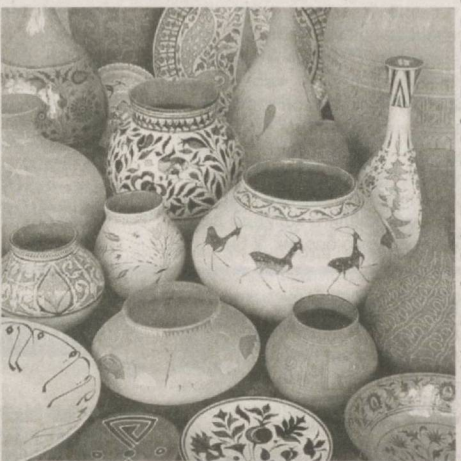
Ганновер ва Бонн шаҳарларида кулоллар билан бирга ишлаб, кўргазмалар ташкил этди.

Уста кулол ижодкор ва меҳнатсевар инсон сифатида отасидан ўрганганларини янгилашга интилади, қизиқарли лойиҳалар устида изланади, тиниб-тинчимади. У илк бор XIX асрда ишқордан қай тарзда сир тайёрлангани ҳақида фильм яратди.

Отамизнинг орзуларини амалга ошириб, кулол Раҳимовлар студиясини ташкил этдим, — дейди Акбар ака. — Уста-шогирд мактабининг мақсади қадимий миллий кулолчилик услубларини тиклаш, ривожлантириш ва кейинги авлодларга етказишдан иборат. Тўғри, бу осон эмас. Кўп меҳнат қилишга тўғри келади.

Кўргазмаларимиз фақат Тошкентда эмас, Россияда, Туркиянинг Истанбул, Франциянинг Париж шаҳарларида намойиш этилган. Японияга ижодий сафарим вақтида Япон фонди лойиҳаси бўйича Каго шаҳрида шахсий кўргазмам бўлиб ўтди. 2006 йили яна Японияда суло-

ларни кўришмоқда, кўплаб илмий мақола ва китоблар билан танишмоқда. Бу даргоҳда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг собиқ раҳбари Кофе Ананд ҳам бўлган. 1989 йилдан хорижлик кулоллар билан ўзаро алоқалар ўрнатилиб, тажрибаларини алмашиш йўлга қўйилган. Шу муносабат билан Акбар Раҳимов Германиядаги Целли,

Шарқ маданий ҳаётида юзага келган мумтоз театр нодир санъат ҳодисаси бўлиб, бой ижодий аънаналари, ўзига хос мактаблари ва ранг-баранг томошалари билан умумжаҳон театр санъатининг ажралмас қисмига айланган. Шарқ театрлари қадимий диний-фалсафий қарашлар, ўзаро маданий алоқалар замирида шаклланган бўлса-да, гоъий-эстетик жиҳатдан бетакрор ва ўзига хос. Театр ва сахна санъати ривож, драматургиядаги ютуқлар соҳага доир изланишларни тақозо этади. Театршунос Сотимбой Турсунбоев Шарқ ва Ғарб театри тарихини тадқиқ этишга бел боғлаган олимлардан.

Устоз олим жаҳон театри тарихи бўйича уч жилди қўлланма, "Театр тарихи", "Андижон театри тарихи", "Ўзбек театри сарҳадлари" каби қатор китоблар муаллифи. У Тошкент Театр ва рассомлик санъати институти театршунослик бўлимини тамолаб, Москва театр санъати институтида аспирантурада таҳсилни давом эттирди. Шу вақт оралиғида номзодлик диссертациясини ҳам муваффақиятли ҳимоя қилди. Узок йиллар Ўзбекистон давлат Санъат ва маданият институтида талабаларга сабоқ берган профессорнинг бугунга қадар вақтли матбуот нашрларида икки юздан ортиқ мақоласи chop этилган. Яқинда ўзининг кутлуг саксон беш ёшини нишонлаган сергайрат олим яна бир янги тўпламни нашрдан чикарди.

"Шарқ мумтоз театри" номли монографияда Шарқ минтақасида драма ва профессионал театр санъатига асос солган ҳинд, хитой ва япон театрларининг тарихий босқичлари тадқиқ этилган.

Қўлланма "Ҳинд мумтоз театри", "Хитой мумтоз театри" ва

ВАТАННИ КУЙЛАШ САОДАТИ

Санъаткор учун Ватанни севиш, уни ардоқлаш, асарларида мадҳ этишдан ортиқ бахт бўлмаса керак. 2009 йилдан буён юртимизда ўтказиб келинаётган "Ягонасан, муқаддас Ватан!" кўрик-танловы қатнашчилари ана шундай бахтли ижодкорлардан, десак муболага бўлмайди. Мазкур танлов, аввало, она юртва муҳаббат, Ватанга садоқат, оқсоишта ҳаёт, миллатлараро дўстлик ва шукроналикни тараннум этувчи янги-янги қўй-қўшиқлар яралишига кенг имконият очиб бераётгани билан қадридлир. Қолаверса, мазкур тадбир ёш ижрочиларнинг маҳорати чарқланишида муҳим аҳамият касб этмоқда.

Ўзида "Фидойинг бўлганми сени, Ўзбекистон!" деган гоъния мужассам этган бу йилги танловда ҳам Ватанга, унинг тақдирига дахлдорлик ҳисси билан йўғрилган кўплаб қўшиқлар дунёга келди. Ўзбекистон давлат консерваториясида бўлиб ўтган якуний босқичда ҳакамлар ҳайъати ҳулосасига кўра ўринлар қуйидагича тақсимланди:

- 1-ўрин — Рамиз Усмонов, "Она юртим" (Рустам Абдуллаев мусикаси, Мухаммад Али сўзи);
- 2-ўрин — Лобар Умарова, "Толени кулган элим" (Фарҳод Абдуллаев мусикаси, Азизбек Анвар сўзи);
- 3-ўрин — Ботир Ҳожиёв, "Ватан посбонлари" (Аваз Маллабоев мусикаси, Сирождидин Сайиди сўзи).

Абдурахим Умирзоқов "Мустанқил юрт фарзандларимиз" (Ажнанияз Пахритдинов мусикаси, Гулистон Матқубова сўзи), сержант Зокиржон Тўйчиев, сафдорлар С.Ҳамдамов, Н.Мақулова, Ф.Қамбаров, М.Умирзиев, Ш.Бекмуродов "Халқ билан мулоқот" (Зокиржон Тўйчиев мусикаси, Зикрилла Неъмат сўзи) қўшиқлари учун тўртинчи ва бешинчи ўринга сазовор бўлишди.

Шаҳрисабзлик машҳур кулол Аҳад Музаффаров оламдан ўтганидан кейин Шаҳрисабз кулолчилиги бир муддат тўхтаб қолди. Устанинг технологияси эса сақланмаган эди. Бу ҳолат Акбар Раҳимовни ўйлантирди. Ўн йиллик тинимсиз меҳнат, амалий тажрибалари натижасида Аҳад Музаффаров технологияси тикланди. Кулолнинг икки набирасига буvasининг ижодий жараёнини мукаммал ўргатди. Шу тарика Шаҳрисабз кулолчилиги қайта тикланди.

А.Раҳимов оилада, маҳаллада, қариндошлари, дўстлари орасида ҳурматли инсон, ажойиб сўхбатдош. Унинг бир-биридан гўзал, нафис асарлари Ўзбекистон давлат Санъат, Тарих, Амалий санъат музейларида, Шарқ халқлари музейида, Москвадаги этнография, Санкт-Петербургдаги Антропология, Германиянинг Целле шаҳрида-

Камол эт касбким

ги санъат музейларидан муносиб ўрин эгаллаган.

Уста кулолнинг меҳнатлари давлатимиз томонидан муносиб тақдирланган. У Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби унвонига, ЮНЕСКО сертификати, Ўзбекистон Бадий академиясининг ҳақиқий аъзоллигига, Академиянинг олтин медали, "Меҳнат шухрати", "Фидокорона хизматлари учун" орденларига сазовор бўлди.

— Қандай асар яратмай, унга руҳий ҳолатини, ўй-фикрларим ва эзгу ниятларимни сингдиришга ҳаракат қиламан, — дейди уста. — Асосан табиатдан илҳомланаман, ундаги гўзалликларни асарларимда акс эттиришга интиламан. Устахона — пирхона, гўзаллик ва шодлик масканидир. Кулол чархини айлантирганим сари хали кўп нарсаси билмаслигимни ҳис этаман. Ўзимдан олдин ижод қилган буюк устозларимиз салохияти олдида бош эгаман ва уларнинг шогирди эканимдан фахрланаман.

Азиз ЁҚУБОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист

Янги нашр

"Япон мумтоз театри" номли уч бобдан иборат бўлиб, унга театр ривожига ҳисса қўшган, сахнанинг эстетик хусусиятларини белгилаб берган драматурглар ижоди асос қилиб олинган. Маълумки, Шарқ театри тимсоллар театридир. Сўз, мусиқа, рақс, пантомима каби ифода воситалари театр сахнасида қўйилган асарларнинг асосий хусусияти саналган. Китобдаги ҳар бир боб театрининг келиб чиқишига оид муқаддима билан бошланиб, драматурглар ва уларнинг машҳур асарлари, сахна санъати, актёрлар ижросига доир маълумотлар билан бойитилган. Сўнгги саҳифаларда драматургия ва сахна санъати ривожига муҳим ўрин тутган песалардан парчалар берилган. Бу ўқувчиға таҳлилий қисмдан ташқари песададан намуналар билан танишиб, драматург ижоди ҳақида фикр-мулоҳаза юритиши учун имкон беради.

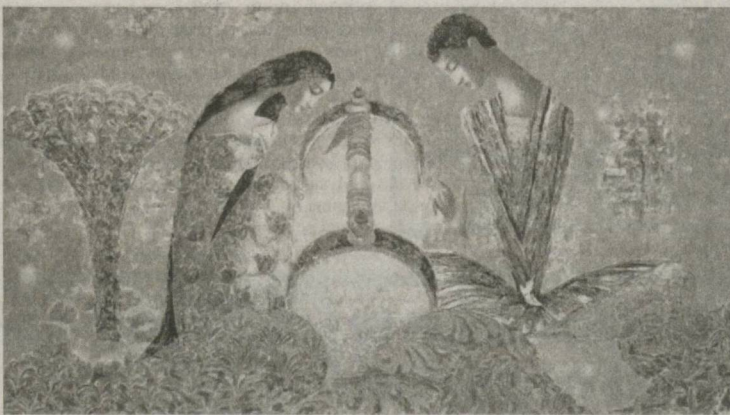
Ушбу лавҳалар орқали театрлар қандай мавзу ва муаммолар устида ишлагани ҳақида тасаввур ҳосил қилиш мумкин. Монографияга Ҳиндистон, Хитой ва Япония драматургиясига оид йигирма бешга яқин песа ва кўринишлар изоҳлар билан тўлдирилиб нашр қилинган "Шарқ мумтоз драматси" тўплами асос қилиб олинган. Ушбу тўпламдан сараланиб, ўқувчи ҳуқмига ҳавола этилган песа намуналари эстетик талаблар нуктаи назаридан сахна талабларига монандлиги жиҳатидан баҳолангани қўлланманинг муҳим жиҳатидир.

Рисола олий ўқув юртлирининг театр санъати йўналишида таҳсил олувчи талабалар, театр ижоди билан шуғулланувчи мутахассислар учун қимматли манба бўлиб хизмат қилади.

В.ИБРОҲИМОВА

Таниқли ижодкор Александр Батиковни муҳлислар кино ва театр рассоми сифатида яхши билишади. Рассом республика-мизнинг турли театрлариди

сахналаштирилган юздан зиёд спектакл учун сахна безакларини ишлаган. Айни пайтда А.Батиков Тошкент мусикали (опера-ретта) театрининг бош рассоми. Ўрол Тансиқбоев уй-музейида ижодкорнинг "Шарқ оҳанглари" номли кўргазмаси очилди. Унда муаллифнинг юртимизга, пойтахтимизга меҳр-муҳаббати акс этган кўплаб картиналари намойиш этилмоқда. Хорижий ва мамлакатимизда бўлиб ўтадиган кўргазмаларнинг мунтазам иштирокчиси А.Батиков асарлари Россия, Германия, Франция, Туркия каби мамлакатлардаги галереялардан ҳам жой олган.

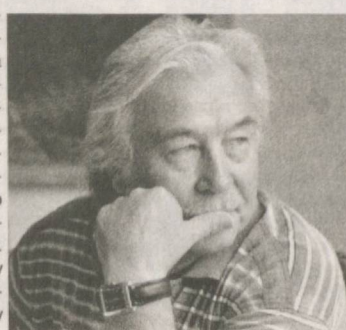
йиллиги ва Бадий академиянинг йигирма йиллик тантанасига бағишланди. Кўргазмада Раҳим Аҳмедов, Ўрол Тансиқбоев, Абдулҳақ Абдуллаев, Неъмат

ШОГИРДЛАР КАМОЛ ТОПСИН

Президентимизнинг юртимиз ижодкор зиёдилар вакиллари билан учрашувда ўртага ташлаган фикр-мулоҳазаларидан қаттиқ таъсирландим. Бир неча кун давомида айтилган гаплар таъсирида юрдим. Ҳамма ижодкорлар, айниқса, рассомлар ҳақидаги гапларнинг мағзини қақишга ҳаракат қилдим. Аввало, айтишим керакки, шу ёшимгача ҳали бирорта раҳбар ижодкорларни йиғиб, бу қадар очик-ойдин гаплашганини эслолмайман. Рассомлар ҳақида ҳам ниҳоятда ҳаққоний танқидий гаплар айтилди.

Сўхбат асосида Президентимиз "Ўйлаيمان-ки, ҳозирги кунда маданият ва санъат аҳлида фаоллик, янги-янги ижодий ғоя ва ташаббуслар билан яшаш, излашиш руҳи етишмаётганини ўзларингиз ҳам ҳис қилиб турибсиз", дея мурожаат қилганида ҳар биримиз бу сўзларнинг аини ҳақиқат эканини юракдан тан олиб турдик. Дарҳақиқат, ҳар биримиз соҳамизда тўпланиб қолган муаммоларни биламиз, ҳис қиламиз. Лекин ўзимиздан ортмаймиз, баъзан ўз қобилигимиз атрофида ўралашиб қоламиз. Ваҳоланки, санъат ва адабиётнинг халқимиз, хусусан, ёшлар маънавияти ва маърифатини камолга етказишдаги роли қанчалар муҳим экани ҳаммамизга аён. Хусусан, биз рассомлар яратган ва яратаётган ижод намуналари бу борада қандай аҳамият касб этапти? Бугунги шиддатли даврда илмга, ангилликка чанқоқ ёшларга нима берялмиз, қандай ўрнат қўрсатялмиз? Тўғри, дунё санъати хазинасига лойиқ асарлар йўқ эмас, лекин шунчаки кўргазмалар учун ёки соетиш учун чизилган енгил-елли, бадийий саёз суратлар кўпайиб кетганини ҳам тан олишимизга тўғри келади. Албатта, рассомнинг ҳам бола чакаси, рўзгор ташвиши бор. Лекин рассом биринчи навбатда маънавият тарғиботчиси, одамларни гўзалликни қадрлашга чақирувчи ижодкор эканини ёддан чикармаслиги керак.

Айниқса, бугун давлатимиз томонидан ижодий уюшмаларга жиҳдий эътибор қаратилиб, ҳар томонлама ёрдам кўрсатилаётган пайтда бошқа ижодкорлар қатори биз рассомлар ҳам ишга, ижодга муносабатимизни тубдан ўзгартиришимиз зарур. Президент Ш.Мирзиёевнинг "Ўзбекистон Бадий академияси фаолиятини ривожлантириш ва янада тақомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори зиммамиздаги масъулиятни икки қарра оширди. Иштирослаштирилган санъат мактаб-интернатла-

ри ва ўрта махсус таълим муассасалари учун бошланғич бадий таълимни йўлга қўйишдан торттиб, рассомлар учун тажриба устаконалари ташкил этишгача, ва яна қанча чора-тадбирлар ҳақида гап боради бу қарорда. Бундан ташқари, "Илҳом" жамоат фондининг ташкил этилиши, Бадий академия ҳақиқий аъзоларига Ўзбекистон Фанлар академияси ҳақиқий аъзоларига бағлиланган имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқининг берилиши, мустақиллик йилларида яратилган, бадийий кийматга эга бўлган тасвирий ва амалий санъат асарларини сотиб олиш учун давлат бюджетидан маблағ ажратилиши... Эҳ-ҳе, қачон бўлган бундай эътибор ва имконият!

Ҳар қандай замонда ҳам рассомлар буюртма асосида бебаҳо асарлар яратганлар. Биргина Ватикан буюртмаси билан буюк рассом Микеланжело яратган "Сикстин капелласи" асарини олайлик. Бутун дунёни хайратга солиб келаяпти. Агар бизда ҳам бирор асар учун ихтимойий буюртма берилса, бақувват картиналар дунёга келишига ишонаман. Ўзимнинг қатор эътироф этилган асарларим ҳам шундай яратилган. Чунки ишланган асар жойига бориб тушиши, кимгадир керак бўлиши ниҳоятда муҳим. Шунчаки бирор тадбир ёки кўргазма учун ишланган суратлар одамлар дини пасайтиради, ўтмаслаштириб қўяди.

Яна бир гапдан жуда қувондим. Яқинда Ёзувчилар, Журналистлар, Композиторлар ва Бас-такорлар, Бадий ижодкорлар уюшмалари аъзоларидан иборат "Ижодий уюшмалар клуби" ташкил этилди. Очиғи, шу вақтгача рассомнинг кўргазмасига рассом, композиторнинг концертига композитор келарди, ёзувчи-шоирнинг китоби тақдироти ҳам шундай ўтарди. Энди учрашиб, маслаҳатлашиб, ўзаро ҳамкорликда ижод қилсак, ишимиз унумли ва баракали ҳамда хайрли бўлади, деб ўйлайман.

Ўзимга келсак, педагог сифатида талабаларим, институтда рангтаъсир устаконам бор. Шогирдларим билан шуғулланишдан ташқари, хоҳловчилар учун маҳорат дарслари ҳам ўтиб бераман. Ёш авлоднинг дидини ўстириш йўлида бор имкониятимни ишга соламан.

Бугун белни маҳкам боғлаб ишлайдиган давр келди. Халқимизнинг, ёшларнинг маънавиятини юксалтиришга хизмат қилувчи асарлар яратиши ижодкорлик бурчим, деб биламан.

Жавлон УМАРБЕКОВ,
Ўзбекистон халқ рассоми

ЯНГИ МАВСУМ — ЯНГИ ҚУВОНЧЛАР

Юртимиз театр санъати муҳлислари, мутахассислар ва театр ижодкорлари учун кўнглили дамлар бошланди. Мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган барча театр сахналарида бирин-кетин янги мавсум пардаси кўтарилмоқда. Қисқа муддатли дам олишдан сўнг санъаткорлар томошабинлар билан учрашишга ошиқсалар, муҳлислар ҳаёт ойнаси бўлиши театр томошаларидан сабоқ олиш учун спектаклларга шошили бошлайди.

Олтинчи сентябр куни Ўзбек миллий академик драма театри муқташам биносининг фойеси театр санъати ихлосмандлари билан гавҳум бўлди. Миллий театрининг Яйра Абдуллаева, Ёқуб Аҳмедов, Тўти Юсупова, Эркин Комилов каби катта

авлод ижодкорларидан торттиб, энди сахнага қадам қўйган ёшларгача муҳлислар қуршолида бўлишди. Жамоа Иззат Султон асари асосида таниқли санъаткор Марат Азимов сахнага қўйган "Имон" (А.Мелибосе тахририда) спектакли билан навбатдаги мавсумини бошлади. Ёдгор Саъдиев, Рихси Иброҳимова, Мухаммадали Абдуқудозов, Зухра Ашурова, Абдурайим Абдуваҳобов, Лола Элтоева, Тилиб Мўминов каби таниқли санъаткорлар, Гулнора Жуманазарова, Бахтиёр Юсупов сингари ёш актёрлар ихросини томошабинлар давомли қарсақлар билан олқишлади.

Кеча пойтахт театр оламида яна бир қувончли воқеа юз берди. Мусиқали театр муҳ-

лислари Муқимий номидаги Ўзбек давлат мусиқий театри сари ошдиқлар. Жуда чироқли таъмирдан чиққан бу даргоҳ муҳлисларини жуда қизиқарли театрлаштирилган томоша билан кутиб олди. Тадбирдан кўнглиллари кўтарилган томошабинлар сахнада "Тоҳир ва Зухра" спектаклини томоша қилишди. Таниқли режиссёр Аҳад Фармонов сахналаштирган мазкур спектаклда Марям Ихтиёрова, Турғун Бекназаров, Мирза Азизов, Александр Бекжонов, Умид Йўлдошев, Зулфия Умирова, Омон Йўлдошев ва бошқа таниқли ҳамда ёш актёрлар қатнашди.

Янги театр мавсуми ҳаммамизга муборак бўлсин!

Г.УМАРОВА

ТОШКЕНТДАН ТОКИОГА ҚАДАР

Қўзйбоев, Маннон Саидов, Жавлон Умарбеков, Акмал Нур, Саъдулла Абдуллаев, Собир Рахметов, Акмал Икромжонов каби таниқли рангтаъсир намояндалари асарлари намойиш этилмоқда. Бу нафақат тасвирий санъатнинг ривожланишини кузатиш, балки устоз-шогирд аъ-

лик ишлари, Акбар Раҳимовнинг кулолчилик буюмлари томошаларда қизиқиш уйғотиши табиий. Мухтор Исанов, Бобур Исмоилов, Шаҳноз Абдуллаева, Хуршид Зиёхонов, Файзулла Аҳмадалиев сингари ижодкорларнинг нафис чизгилари муҳлислар эътиборини қозонди.

Ўзбекистон Амалий санъат музейида "Музейлар ҳафталиги"га бағишланган "Музей-мулоқот майдони" тадбири ҳамда "Кеча ва бугун" кўргазмаси ташкил этилди. Очик осмон остидаги экспозициядан ёғоч ўймакорлиги, мисгарлик ва кулолчиликка доир буюмлар ўрин олган. Музей залларида эса йигирманчи асрга оид амалий санъат намуналари намойиш этилмоқда. Йигирманчи аср бошларида урф бўлган хонатлас, номозшомагул, нимшоий, бекасам, адраскаби ипак матолардан тикланган паранжйлар, аёлларнинг ранг-баранг либослари, тақинчоқ ва пойфазалларини республика Дизайн коллежи талабалари намойиш этишди.

Тошкент давлат Миллий рақс ва хореография олий мактаби ўқувчиларининг мусиқий чиқишлари ййигиланларга хуш кайфият бағишлади.

Халқаро Маданият қарвонсаройида очилган япон фоторассоми Мизутани Аkitонинг ижодий

кўргазмасида спорт мавзусига бағишланган олтишдан ортиқ фотосурат намойиш этилмоқда. Муаллиф ишларида спорт ва спортчи ҳаётининг кулминацион нуктаси маҳорат билан акс этирилган. "Сумо" курашига бағишланган сурат ўзбек томошабинлари учун жуда қизиқ. Унда спортчилар доира ичидан бир-бирларини четга суриб чиқишга интиладилар. Шунингдек, хоккей, стол тенниси ва оғир атлетика сингари спорт турларини ёритувчи суратлар ҳам муҳлисларни бефарқ қолдирмади. Кўргазма Ўзбекистон Бадий академияси, Япония Фотосаноати институти ва Халқаро маданият қарвонсаройи ҳамкорлигида ташкил этилди.

С.КОСИМОВА

